

Regeringens skrivelse

2002/03:90

Skr.
2002/03:90

Nordiskt samarbete 2002

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Harpsund den 6 mars 2003

Göran Persson

Berit Andnor
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet under år 2002 mellan de nordiska ländernas regeringar, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet. Mot bakgrund av Sveriges pågående ordförandeskap i det nordiska regeringssamarbetet redogörs även för delar av arbetet under innevarande år.

1	Inledning	3
2	Samarbetets huvudområden.....	5
2.1	Samarbetet inom Norden.....	5
2.2	Norden och Europa	7
2.3	Norden och dess närområden.....	8
3	Nordiskt samarbete på sektorsnivå.....	9
3.1	Kultur och medier.....	9
3.2	Utbildning och forskning.....	13
3.3	Miljö	16
3.4	Energi.....	17
3.5	Näringspolitiskt samarbete	19
3.6	Informationsteknik.....	20
3.7	Regionalpolitik.....	21
3.8	Jord- och skogsbruk.....	21
3.9	Fiskerisamarbete.....	23
3.10	Livsmedelsområdet.....	25
3.11	Bygg- och bostadssamarbetet	25
3.12	Transport och infrastruktur	26
3.13	Ekonomi och finanspolitik.....	27
3.14	Arbetsmarknad och arbetsliv.....	29
3.15	Socialpolitik och hälsovård.....	30
3.16	Konsumentpolitik	31
3.17	Jämställdhet.....	34
3.18	Lagstiftningssamarbete.....	34
3.19	Migrations- och flyktingpolitiska frågor	36
3.20	Ungdomsfrågor	37
3.21	Säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete.....	38

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars
2003.....43

1 Inledning

Vid Nordiska rådets session i Helsingfors i oktober år 2002 presenterade statsminister Göran Persson programmet för det svenska ordförandeskapet i det nordiska regeringssamarbetet år 2003. Temat för det svenska ordförandeskapet är "Integration Norden".

Ordförandeprogrammet tar upp fyra olika aspekter av begreppet integration.

Den första aspekten gäller integration inom de nordiska länderna. Det handlar om invandrades delaktighet och inflytande i det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. Det gäller t.ex. invandrarkvinnors delaktighet och deltagande och det är frågan om hur de nordiska samhällena kan motverka segregation i boendet.

Den andra aspekten rör integration mellan de nordiska länderna. Samtidigt som vi har erfarenhet av en gemensam nordisk arbetsmarknad och alla nordiska länder omfattas av EU:s inre marknad så reser skillnader i nationella regelverk hinder för människor, företag och organisationer. Arbetet med att avskaffa onödiga gränshinder ska föras framåt.

Den tredje aspekten gäller integrationen mellan Norden och närområdet. Det gäller att vidareutveckla samverkan med de baltiska staterna, inte minst i perspektivet av EU:s utvidgning. Det nordiska samarbetet med nordvästra Ryssland får ökad prioritet inom närområdesprogrammet.

Den fjärde aspekten är de nordiska ländernas integration i det europeiska samarbetet. Genom att tre nordiska länder är medlemmar i EU och Island och Norge är parter i EES-avtalet deltar samtliga nordiska länder i det europeiska samarbetet. Sverige kommer att verka för ett vidareutvecklat nordiskt samarbete i Europafrågor.

Ett stort antal projekt håller på att startas upp för att genomföra det svenska ordförandeskapets program. Det gäller inte minst på gränshindersområdet där den förre danske statsministern Poul Schlüter engagerats som den svenska samarbetsministerns särskilde representant för att driva på arbetet.

I slutet av år 2002 utsågs svensken Per Unckel till ny generalsekreterare i Nordiska ministerrådet. Han tillträdde den 1 januari 2003.

Under 2002 hade Norge ordförandeskapet i det nordiska regeringssamarbetet. Norge hade rubriken "Morgondagens Norden" på sitt ordförandeprogram. Tre särskilt prioriterade områden lyftes fram under ordförandeskapet. Det var åtgärder som gäller barn och unga, livsmedelssäkerhet samt uppföljningen av strategin för ett hållbart Norden.

Norge har lagt vikt vid att driva samarbetet vidare på bred front och att följa upp tidigare ordförandeskapsinitiativ. Det innebär att den nya strategi som ska vara styrande för det nordiska samarbetet de närmaste åren har implementerats, arbetet med att avveckla gränshinder mellan de

nordiska länderna har förts vidare och en ny inriktning av närområdessamarbetet har lagts fast.

Den särskilde utredare som Nordiska ministerrådet tillsatte år 2001 med uppgift att kartlägga vilka rättigheter en nordisk medborgare har vid bosättning, arbete, studier och uppehåll i annat nordiskt land än det egna hemlandet lämnade sin slutrapport i april. I rapporten pekar utredaren på en rad problem som uppstår för medborgare som rör sig över de nordiska gränserna; det gäller på utbildningsområdet, arbetsmarknadsområdet, skatteområdet och socialförsäkringsområdet. Det framhålls också att det finns brister när det gäller kunskap om och uppföljning av nordiska avtal samt att det behövs bättre information till medborgarna om vilka regler som gäller. Efter en remissbehandling inom Nordiska ministerrådet lämnades ett ministerrådsförslag till Nordiska rådets session i oktober med förslag till uppföljning av rapporten. Uppföljningsarbetet har konkretiserats i 23 olika punkter och preciserats i en särskild arbetsplan. En avrapportering kommer att göras till Nordiska rådets session i oktober 2003.

Samverkan på det nordiska planet om ett ekologiskt hållbart samhälle var en stor fråga även under år 2002. Den tvärsektoriella strategin för en hållbar utveckling i Norden trädde i kraft år 2001. Genomförandet av strategin sker i huvudsak nationellt, men berör också många sektorer inom Nordiska ministerrådet. Det uppföljningsarbete som pågår i Sverige kopplas nära till arbetet med den nationella strategin för en hållbar utveckling. Under 2002 gjordes en avrapportering av arbetet med genomförandet av den nordiska strategin. Ministerrådet presenterade också strategin i samband med toppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg. I slutet på året tillsattes en förhandlingsgrupp som år 2004 ska återkomma med förslag till revision av strategin.

Sveriges och Danmarks regeringar fortsätter arbetet med att främja integrationen i Öresundsregionen. Inför öppnandet av Öresundsförbindelsen den 1 juli 2000 lade de båda regeringarna fram den gemensamma rapporten "Öresund – en region blir till". I rapporten redogör man för en rad åtgärder på ett stort antal områden som syftar till att stimulera rörlighet och integration i regionen. Sedan dess har de båda regeringarna gemensamt arbetat för att undanröja hinder så att samarbetet inom regionen ska kunna fungera så friktionsfritt som möjligt.

Bland områden som särskilt uppmärksammas kan nämnas skatte-, socialförsäkrings- och arbetsmarknadsfrågor. Den danska och den svenska regeringen har fortsatt sina ansträngningar att finna lösningar.

När det gäller initiativ till svenska åtgärder för att eliminera gränshinder i Öresund arbetar svenska regeringen också i ett samnordiskt perspektiv. Det gäller bl.a. möjligheter att göra nya inspel i de diskussioner och förhandlingar som pågår nordiskt. Ett exempel är frågan om de nordiska ländernas regler för bedömning av långvarig arbetsförmåga.

Harmonisering av regler är inte självklart lösningen i en rad viktiga frågor. Det är och kommer därför även fortsättningsvis att vara av grundläggande betydelse att kunna ge lättillgänglig och korrekt

information. De bägge regeringarna samarbetar med regionala och lokala intressenter för att stödja olika informationsinsatser.

I början av april 2000 bildades en marknadsföringsorganisation i Öresund. Idag drivs den i form av ett aktiebolag enligt svensk lagstiftning av den danska och svenska staten samt Region Skåne och dess danska motsvarighet "Hovedstadens Udviklingsråd" (HUR). Öresund Network har till uppgift att förstärka regionens identitet dels i regionen, dels i ett internationellt perspektiv. En klar och attraktiv profil för Öresundsregionen ska bidra till t. ex. ökad turism och ökade investeringar.

Arbetet med att identifiera och utveckla samarbetsområden i den sydvästkandinaviska regionen, "Den Skandinaviska Arenan", har fortsatt. Inom Göteborg-Olso-området och med en länk till Öresundsområdet bör goda förutsättningar finnas för att öka samarbetet och bidra till att regionen även internationellt kan profilera sig som en väl sammanhängande och livskraftig region. Framför allt gäller detta på områden som infrastruktur, bioteknik, turism och kultur.

Bilaterala arbetsgrupper har under året fortsatt arbetet för att främja integrationen mellan Sverige och Norge samt mellan Sverige och Finland inklusive Åland. En liknande bilateral grupp mellan Sverige och Island inledde sitt arbete under 2002. Olika typer av gränshinder har diskuterats i grupperna och ett antal av dem har också kunnat lösas.

Gränskommunutredningen, som undersökt de rättsliga förutsättningarna för att svenska kommuner ska kunna samarbeta med finska och andra utländska kommuner i gemensamma offentligrättsliga samarbetsorgan, överlämnade sitt betänkande ("Ett internationellt kommunförbund", SOU 2002:84) i november. Utredningen är f.n. utsänd på remiss. Det finska inrikesministeriet har parallellt gjort en motsvarande utredning.

2 Samarbetets huvudområden

2.1 Samarbetet inom Norden

Även under år 2002 har inriktningen på frågor som har betydelse för enskilda och företag i vardagen, särskilt arbete med att avlägsna gränshinder, stått högt på dagordningen. Dessa frågor kommer att ha högsta prioritet under det svenska ordförandeskapet år 2003.

Nordiska ministerrådets informationsverksamheter i Stockholm, Köpenhamn och Oslo som upprättades år 2000 har visat sig fylla ett behov. Verksamheterna drivs under beteckningen "Norden i Fokus". En framtidsinriktad utvärdering gjordes under 2002. Slutsatsen i utvärderingsrapporten var att verksamheterna i huvudsak fungerat väl och bör bestå under de närmaste åren. Genom "Norden i Fokus" har det nordiska samarbetet fått en synlig närvaro i Stockholm och en

informationspunkt som är lätt tillgänglig för allmänheten. Under år 2002 arrangerades ett flertal seminarier, utställningar och kulturaktiviteter på nordiska teman.

De nordiska samarbetsministrarna beslutade år 2001 om en ny budgetprocess. Från år 2002 har de nya budgetreformerna börjat tillämpas. Erfarenheterna har varit positiva.

Nordiska ministerrådets budget för år 2002 uppgick till 787 miljoner danska kronor. De viktigaste områdena i budgeten var kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet som svarade för närmare hälften av utgifterna. Andra stora områden på budgeten var ekonomi- och näringssektorn, medborgarpolitik samt miljö- och närområdessamarbetet.

Den svenska andelen av budgeten var enligt den nordiska fördelningsnyckeln 34,2 procent, en minskning med 0,1 procentenheter från föregående år. Fördelningsnyckeln beräknas på basis av respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten.

Efter behandling i Nordiska rådets organ fastställde ministerrådet i oktober 2002 - i överensstämmelse med Nordiska rådets önskemål - budgeten för 2003. Den uppgår efter prisomräkning till 811 miljoner danska kronor. Det är en reellt sett oförändrad budgetram. Ökade insatser görs på forskningssamarbetet och närområdet. Dessutom inrättas en budgetreserv för strategiska satsningar. Den svenska andelen av budgeten är oförändrat 34,2 procent. Samtidigt med beslut om budgeten för 2003 har även beslutats om en likviditetsbudget som är bestämmande för ländernas inbetalningar till ministerrådet och ett verktyg för att minska den stora likviditeten. Denna ordning innebär att inbetalningarna från länderna ligger på en lägre nivå än den planerade aktivitetsnivån.

Samverkan med *frivilligorganisationerna*, där Föreningen Norden intar en särskild ställning, är ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet. Både från Nordiska ministerrådets sida och på det nationella planet är Föreningen Norden en viktig samarbetspartner. Det gäller inte minst vid driften av informationsverksamheten vid Norden i Fokus och servicetelefonen Hallå Norden, vilka är viktiga redskap för att göra det nordiska samarbetet känt och nå ut till medborgarna.

Över den nordiska budgeten ges stöd till *samisk verksamhet* som Samerådet, Nordiskt samiskt institut och samisk kulturverksamhet. Samerådet är en politiskt obunden paraplyorganisation för samiska organisationer i Finland, Norge, Sverige och Ryssland. Nordiskt samiskt institut har till uppgift att samordna och genomföra utredningar och forskning i syfte att förbättra de samiska folkens ställning.

Nordiska ministerrådet har tagit på sig en samordnande roll beträffande årliga ministermöten i samefrågor. Vid dessa möten träffar ministrarna även Sametingspresidenterna för att diskutera gemensamma nordiska politiska frågor. Vid ministermötet i november 2002 beslutades att tillsätta en expertgrupp med uppgift att utarbeta ett utkast till en nordisk samekonvention. Arbetet ska vara slutfört senast i december 2005.

Under hösten 2002 diskuterade de nordiska samarbetsministrarna en ökad fokusering på Västnorden (Island, Färöarna och Grönland). En arbetsgrupp utarbetar förslag till strategi som presenteras för samarbetsministrarna i juni 2003.

2.2 Norden och Europa

Under år 2002 utvecklades det nordiska samarbetet i EU-frågor vidare. De nordiska EU-ländernas statsministrar fortsatte sina samrådsmöten inför Europeiska rådets möten. Island och Norge informeras om diskussionerna.

Nordiskt samarbete i EU- och EES-frågor är ett huvudområde för samarbetet inom Nordiska ministerrådet. Den grundläggande ambitionen är att systematiskt utnyttja nordiska samarbetsstrukturer för avstämning och, när förutsättningar finns, samstämt agerande i aktuella EU- och EES-frågor, liksom i det bredare Europasamarbetet.

Genom att tre nordiska länder är medlemmar i EU och Island och Norge är parter i EES-avtalet har alla nordiska länder en mycket nära anknytning till det europeiska samarbetet. Samarbetet i europafrågor har i första hand karaktär av samråd och informationsutbyte. Samarbetet inom Nordiska ministerrådets ram koncentreras till områden där de nordiska länderna har gemensamma intressen och en önskan att påverka den europeiska dagordningen.

Ministerrådets årliga rapport om detta samarbete visar på ett ganska omfattande samarbete inom flera olika samarbetssektorer. Det gäller främst konsument-, livsmedels-, forsknings-, miljö- och arbetsmarknadssektorerna.

Det informella nordiska samarbetet på inre marknadsområdet har fortsatt. Ett antal olika projekt har genomförts som ett led i det nordiska samarbetet om att förverkliga den inre marknaden. Vid de nordiska utrikeshandelsministrarnas möte i oktober 2002 var man enig om vikten av fortsatt arbete på detta område.

Schengensamarbetet syftar till att uppnå fri rörlighet för personer inom Schengenområdet. Området utgörs av EU med undantag av Storbritannien och Irland. Vidare deltar Island och Norge i samarbetet, och därmed bibehålls den nordiska passfriheten.

Vissa kompensatoriska åtgärder har införts i Schengensamarbetet, såsom förstärkt yttre gränskontroll mot länder utanför Schengenområdet, ökat polissamarbete och anslutning till Schengens informationssystem (SIS). Under året har Sverige, Finland och Norge ingått en överenskommelse angående det gränsöverskridande arbetet inom ramen för Schengenkonventionen. Överenskommelsen reglerar de praktiska förutsättningarna för att bedriva den gränsöverskridande verksamheten. SIS används i stor omfattning och är ett mycket användbart verktyg för polisen och andra myndigheter.

2.3 Norden och dess närområden

Samarbete med närområdet är ett prioriterat område inom det nordiska samarbetet. Samarbetet med närområdet omfattar de tre baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Ministerrådet har också ett särskilt program för arktiskt samarbete.

Nordiska ministerrådets insatser i närområdet är ett komplement till insatser som görs nationellt och genom andra internationella organ. Insatserna utformas i dialog med berörda samarbetspartner. Avsikten är att insatserna ska koncentreras till områden där det nordiska samarbetet ger ett mervärde och bidrar till en bättre samordning med andra insatser.

I ministerrådets budget för år 2002 uppgick det särskilda närområdesprogrammet till 84 miljoner danska kronor. En stor del av resurserna satsas på projekt med inriktning på demokrati, välfärd, bärkraftigt resursutnyttjande och marknadsutveckling. Olika former av stipendie- och utbytesordningar är också viktiga inslag i programmet. Närområdesprogrammet omfattar dessutom verksamheten vid de nordiska informationskontoren i de baltiska ländernas huvudstäder och i S:t Petersburg. Ministerrådet önskar även etablera en informationspunkt i Kaliningrad. Diskussioner med ryska myndigheter om denna fråga har pågått i flera år. Besked inväntas fortfarande från rysk sida.

Utöver det särskilda närområdesprogrammet görs insatser över ministerrådets budget genom olika samsamarbetssektorer. De samlade insatserna är därför avsevärt större och bedöms sammantaget uppgå till närmare 20 procent av Nordiska ministerrådets budget.

De nordiska finansieringsinstitutionerna, Nordiska investeringsbanken (NIB), Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco) och Nordiska projektexportfonden (Nopef), har verksamhet med inriktning på närområdet. NIB har en särskild ordning för lån på förmånliga villkor för finansiering av miljöprojekt i närområdet. Nefco har en riskkapitalfond för lån till miljöinvesteringar i närområdena och en miljöutvecklingsfond som gör insatser i närområdet. Nopefs finansiering och verksamhet för perioden 2001-2004 sågs över under år 2000. Mot bakgrund härav har Nopef från år 2001 fått en nationell tilläggsfinansiering som innebär att verksamheten kan upprätthållas på tidigare nivå.

Nordiska ministerrådets program för arktiskt samarbete syftar till att ge samnordiska insatser ett särskilt mervärde i förhållande till andra aktiviteter med inriktning på Arktis. Ett nytt program har lagts fast för perioden 2003-2005. Verksamheten inriktas på ett antal temaområden: välfärdsfrågor inklusive hälsa och jämställdhet, barn och unga, näringslivsutveckling, miljö, hållbar utveckling, utbildning och forskning. För att bättre koordinera ministerrådets insatser på det arktiska området har en rådgivande sakkunnigkommitté upprättats bestående av de nordiska ämbetsmannarepresentanterna i Arktiska rådet.

Mot bakgrund av den snabba utvecklingen i närområdet och behovet av en avstämning med andra nationella och internationella insatser gjorde ministerrådet år 2000 en översyn av målsättningarna för närområdes-samarbetet. En rapport, "Närmare Norden", med förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi lämnades hösten 2000. I rapporten föreslogs ingen omedelbar förändring av definitionen av närområdet, men efterhand en ökad tonvikt på insatser i det ryska närområdet. Andra förslag gick ut på en koncentration av insatserna till större projekt, ökad mottagarstyrning och en större differentiering av insatserna till de olika mottagarländerna. Rapporten har behandlats i de nordiska samarbetsorganen och omsatts i en ny närområdesstrategi för perioden 2003-2005. Den rådgivande kommittén för närområdes-samarbetet med representanter för de nordiska ländernas utrikesdepartement som upprättades år 2001 har fortsatt sitt arbete.

På förslag från Nordiska ministerrådets generalsekreterare beslutade samarbetsministrarna i december 2002 att ministerrådet ska se närmare på möjligheterna att effektivisera och utveckla samarbetet med andra regionala samarbetsorganisationer, främst Arktiska rådet, Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. Det gäller också att se på hur ministerrådet kan understödja EU:s arbete med den nordliga dimensionen.

3 Nordiskt samarbete på sektorsnivå

3.1 Kultur och medier

Allmänt

Nordiska ministerrådet stimulerar kultursamarbetet i Norden genom insatser på särskilda områden, genom nätverksbildning samt genom satsningar på projekt med stark nordisk profil. Inom ramen för kultursamarbetet finns två stora fonder: Nordiska kulturfonden och Nordiska film- och TV-fonden. Kultursamarbetet på regeringsnivå grundas på ett kulturavtal från år 1972. Satsningen på kultursamarbetet över ministerrådets budget uppgick år 2002 till ca 147 miljoner danska kronor.

Samarbetet inom Norden

Kultursamarbetet är en grundläggande del av det nordiska samarbetet. Tyngdpunkten ligger på samarbete inom Norden och bygger på den geografiska närheten och den värdegemenskap som finns mellan de nordiska länderna manifesterad i den kulturella och språkliga gemenskapen. Sverige vill under sitt ordförandeskap år 2003

vidareutveckla den nordiska kultur- och språkgemenskapen och verka för ett framtidsinriktat samarbete med lyhördhet för de förändringar som sker i våra nordiska samhällen och i vår omvärld. Skr. 2002/03:90

Kultursektorn har ett särskilt ansvar för att bekämpa främlingsfientlighet och rasism samt att främja integration av nya nordbor. En målsättning för det svenska ordförandeskapet är att kulturlivet i Norden ska präglas av mångfald och bredd samt avspegla hur dagens nordiska samhälle är sammansatt befolkningsmässigt. I Nordiska ministerrådets budget har särskilda medel avsatts till strategiska kultursatsningar inom viktiga temaområden. Bidragen fördelas genom beslut av kulturministrarna. Under år 2002 har temaområdet varit det multikulturella samhället och insatser mot främlingsfientlighet och rasism. Två miljoner danska kronor av denna budgetpost är öronmärkta för detta ändamål även under år 2003.

Medel har bl.a. anslagits till satsningar som syftar till att engagera invandrade professionella musiker i undervisningen vid musikutbildningar i Norden, kompetensutveckla personal vid kulturinstitutioner i mångkulturella frågor och belysa dessa frågor genom seminarier, utställningar och kurser.

Projektet "Vitt oljud, nordiskt mörker" lyfter fram frågan om musiken som ett propagandainstrument och vill samtidigt öka förutsättningarna för ungdomars förmåga att kritiskt granska rasism, främlingsfientlighet och sin egen inställning. Projektet "Historia - Minne - Gestaltning" har också fortsatt under år 2002. En utställning med resultaten av ett seminarium i Terezin (tidigare Theresienstadt) för studerande och lärare vid bildkonstskolorna i samtliga nordiska länder har visats runt om i Norden. Som ett led i arbetet med integration och mångfald planeras en konferens om ungas inflytande i ett mångkulturellt Norden att äga rum under år 2003.

I det norska ordförandeprogrammet lyftes barn och unga fram som en generell prioritering. I augusti 2002 hölls i Oslo en tvärsektoriell ministerkonferens om barn och unga i syfte att stärka det tvärsektoriella samarbetet i Norden på det barn- och ungdomspolitiska området. Det norska ordförandeskapet har också tagit initiativ till att utvärdera behovet av ett samarbete på arkiv-, biblioteks- och museiområdet. Dessutom önskade man arbeta vidare med de initiativ som tagits under det finländska ordförandeskapet år 2001 angående satsningar på det kulturella informationssamhället och främjandet av digital innehållsproduktion.

Målet att de skandinaviska språken även fortsättningsvis ska utgöra en gemensam ram för det nordiska samarbetet är viktigt. Språkförståelsen och kulturkompetensen hos befolkningen i de nordiska länderna ska bestå och utvecklas.

Arbetet med den tvärsektoriella handlingsplanen för det nordiska samarbetet på det barn- och ungdomspolitiska området – "Norden i ett nytt årtusende" har fortsatt. Under året har en handlingsplan för kulturområdet, "Det unga Norden", antagits. I begreppet barn- och ungdomskultur omfattas både den kultur som skapas av barn och unga och den kultur som skapas av vuxna med barn och unga som målgrupp.

Syftet med planen är att ge barn och unga möjlighet att aktivt delta och skapa sina egna kulturuttryck, att skapa platser där barn och unga kan mötas samt att betona barn- och ungdomskulturen i kulturutbudet. En av huvudpunkterna i handlingsplanen är satsningen på mångkultur. Det nordiska samarbetet ska stimulera och främja barns och ungas intresse för andra kulturer och möten mellan barn och unga med olika kulturell bakgrund.

Satsningarna på medier är alltså viktiga. Nordiska Film- och TV-fonden stöder produktion och distribution av film och TV-program i Norden. Fonden bygger på ett avtal mellan nio nordiska TV-bolag, fem nationella filminstitut och ministerrådet. Satsningar har gjorts på vidareutbildning av yrkesverksamma inom film- och radio/TV-områdena. Projekt inom området som riktar sig till barn och unga har prioriterats. Under de senaste fem åren har fonden stött produktionen av drygt 200 filmer och TV-serier.

Styrgruppen för Nordiskt Kultur och Mediesamarbete (KM-gruppen) har under år 2002 fortsatt arbetet med public serviceverksamheten i de nordiska länderna, grannlands-TV, digitalisering och konvergens, multi-/interaktiva och nya medier, digital innehållsproduktion, upphovsrättsliga frågor avseende nya medier, produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk. Flera av prioriteringarna grundar sig på förslagen till åtgärder som framfördes i rapporten "Ny nordisk dagordning". KM-gruppen har initierat två parallella utredningar som arbetar med att kartlägga möjligheterna att etablera en nordisk fond för främjande av digital innehållsproduktion. En av utredningarna är inriktad på att finna en möjlig investeringsmodell, den andra är inriktad på de kulturpolitiska och innehållsmässiga frågorna. Digital innehållsproduktion kommer också vara ett tema för de strategiska kultursatsningarna år 2003. Arbetet med att trygga möjligheten att ta del av de nordiska TV-utsändningarna inför en övergång till digitala sändningar har fortsatt. Sverige vill under sitt ordförandeskap verka för konstruktiva lösningar i denna fråga. Under året slöts ett avtal mellan Sveriges Television (SVT) och upphovsrättsorganisationen KOPIOSTO som gjorde det möjligt att klarera rättigheterna till SVT:s digitala kanaler i det finska kabelnätet.

Nordiska kulturfonden har som ändamål att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Fondens verksamhetsområde omfattar det nordiska kultursamarbetet i hela dess utsträckning. Såväl enskilda personer som föreningar och institutioner kan ansöka om bidrag. Till de två ansökningstillfällena under år 2002 inkom totalt 850 ansökningar varav 239 beviljades: totalt ca 26 miljoner danska kronor. Bland de beviljade projekten under år 2002 kan nämnas en kulturmanifestation i Haparanda för att uppmärksamma Barentsregionens 10-års jubileum, en stor utställning i Berlin för att presentera nordisk samtidskonst från 1990-talet, ett nordiskt seminarium för ungdomar i åldern 14–22 om lokal demokrati samt ett seminarium i Helsingfors om journalistik och media för minoritetsspråk i Norden och Baltikum. I slutet av år 2002 avslutades det treåriga forskningsprojektet "Nordisk kulturpolitik under

förändring”, för vilket fonden har varit huvudfinansiär. Projektet har förutom huvudrapporten resulterat i fem delrapporter. Som en uppföljning av projektet genomför fonden under åren 2002 och 2003 en serie med sex konferenser runt om i Norden, varav den första hölls i Oslo i november 2002. I syfte att skapa en större klarhet när det gäller fondens juridiska status och styrelsens ansvar för fondens förvaltning undertecknade de nordiska kulturministrarna i april år 2002 en ändring av fondens överenskommelse. Ändringen är utsänd till de nordiska länderna för ratificering.

De fyra konstkommittéerna; Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (Nordbok), Nordiska musikkommittén (Nomus), Nordiskt institut för samtidskonst (NIFCA) och Teater & Dans i Norden, har genom sina nätverk, seminarier och olika stödformer verkat för att sprida kunskap om kultur i de nordiska länderna. Nordiska museikommittén har ett förlängt mandat för perioden 2002 – 2004.

Efter omstruktureringen av NIFCA och sammanslagningen med NKKK (Nordiska konst- och konstindustrikommittén), som skedde år 1999, har verksamheten inriktats mot aktivt deltagande som initiativtagare och/eller samarbetspartner i olika nordiska konstprojekt. Syftet är att synliggöra bildkonst av hög kvalitet i Norden och internationellt. I fokus för verksamheten är en fortgående dialog om innehållsmässiga frågor i konsten och det sätt och de former den kan presenteras på. Speciell vikt ska läggas vid mötet mellan bildkonst, design och arkitektur. NIFCA driver också ett omfattande gästateljéprogram i Norden och fungerar som sekretariat för resestipendieprogrammet Sleipnir, som ger stöd till yngre nordiska konstnärers resor till de nordiska grannländerna.

Nordboks huvudsakliga verksamhet är inriktad på att stödja och utveckla samarbetet på litteratur- och folkbibliotekens område. En viktig del av verksamheten är att stödja översättning av skönlitteratur mellan språken i de nordiska länderna. Detta stöd uppgick under år 2002 till närmare 3 miljoner danska kronor. I slutet av år 2002 fattades beslut om att sekretariatet för *Nordbok*, som under tre års tid administrerats av Biblioteksstyrelsen i Danmark, fr.o.m. den 1 januari 2003 ska skötas av den nyinrättade myndigheten ABM-utveckling i Oslo.

Nomus har bl.a. till uppgift att fördela bidrag till musiklivet i Norden. Medel har under år 2002 beviljats till 22 kompositionsbeställningar, 9 konsertframträdanden/festivaler, 16 turnéer samt ett antal konferenser, symposier och seminarier. Orkester Norden, som får stöd via *Nomus*, har under året bl.a. turnerat i Kina och medverkat i Nordiska rådets 50-årsjubileum. *Nomus* administrerar också Nordiska rådets musikpris, som utdelas en gång om året och uppgår till 350 000 danska kronor, samt fungerar som bedömningskommitté för priset. År 2002 tilldelades den färöiske komponisten Sunleif Rasmussen Nordiska rådets musikpris.

Norden och Europa

Aktuella EU-frågor anmäls regelbundet på ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten. Det nordiska samarbetet på medieområdet är viktigt i förhållande till EU:s mediasamarbete. Sverige avser under sitt ordförandeskap att bjuda kulturministrar från de baltiska kandidatländerna till en diskussion med de nordiska kulturministrarna angående en eventuell revidering av EU:s TV-direktiv.

Inom ramen för verksamheten "Kulturprojekt i utlandet" har projektet "Network North" fortsatt med bland annat ett nätgalleri, folkmusik och filmfestivaler i Skottland och Irland. Pragsymfonikerna har under år 2002 givit ett flertal konserter med nordisk musik. Utställning "West Viking - The North Atlantic Saga" har under året visats i bl.a. Minneapolis. Utställningen handlar om vikingarnas resor västerut och visar exempelvis arkeologiska utgrävningar från Grönland och Nordamerika. Under år 2003 kommer en stor utställning av nordisk design att öppnas i Berlin.

Norden och dess närområden

Kulturförmedling är ett av fyra prioriterade områden. Inom ramen för programmet ges bl.a. bidrag till *Sleipnir – Närområdena*, vilket är ett stipendieprogram inom vilket yngre ryska och baltiska konstnärer kan söka stöd för resor till Norden. Vidare ges stöd till översättning av baltisk litteratur till nordiska språk och till olika typer av kulturutbyten mellan Norden och Baltikum/nordvästra Ryssland. År 2003 planeras nordiska kulturevenemang i samband med firandet av S:t Petersburg 300-årsjubileum.

3.2 Utbildning och forskning

Allmänt

Nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete har i den strategiplan som ska styra samarbetet under perioden 2000-2004 satt som överordnat mål att profilera Norden som en föregångsregion för utveckling av mänskliga resurser. Norden ska därmed framstå som en intressant utbildnings- och forskningsregion för både Europa och resten av världen. För att markera betydelsen av det målet har utbildnings- och forskningssektorn tilldelats närmare en fjärdedel av den gemensamma nordiska budgeten. Utbildnings- och forskningssamarbetet är därmed resursmässigt sett det största nordiska samarbetsområdet. Den

övergripande delen av medlen går till generella mobilitets- och stödordningar, gemensamma nordiska institutioner och tidsbegränsade projekt.

Under 2002 inledde ministerrådet arbetet med att utforma nästa generation mobilitets- och stödordningar. Den nya programstrukturen, bestående av de fem programmen Nordplus Junior, Nordplus, Nordplus Vuxen, Nordplus Nabo och Nordplus Språk, kommer att gälla från och med 2004. Vidare har ministerrådet påbörjat arbetet med uppföljningen av Nordiska rådets rekommendation om utbyggnad av ett nordiskt forskningsrum. De gemensamma nordiska institutionerna har också granskats och dess framtid diskuterats. Uppföljningen av rapporten om nordbornas rättigheter har likaså upptagit stora delar av ministerrådets arbete under 2002. I syfte att effektivisera samarbetet på området har en översyn av rådgivningsstrukturen mellan ministerrådet och ämbetsmannakommittén å ena sidan och de rådgivande ledningsgrupperna å andra sidan genomförts. Ministerrådet har också påbörjat en juridisk granskning av de nordiska avtalen som förekommer på utbildningsområdet. De nordiska avtalens status i förhållande till EU/EES är komplex och är inte tidigare helt utrett.

Samarbetet inom Norden

Det nordiska skolsamarbetets (NSS) överordnade mål är att genom att dra nytta av skolutvecklingen i de nordiska länderna och på den internationella arenan i övrigt göra skolan bättre i Norden. På temat ”Demokrati i skolans vardag – Värdegrundsfrågor i Norden ur ett barn- och ungdomsperspektiv”, har under 2002 ett antal konferenser genomförts, en i vart och ett av de nordiska länderna samt ett avslutande arrangemang i samband med Nordiska rådets 50-årsjubileum i Helsingfors. Även temat ”Mobbning och våld” har behandlats, bl.a. av en nordisk arbetsgrupp men också via det nordiska skoldatanätet. Inom ramen för det livslånga lärandet har NSS verkat för att detta perspektiv präglar redan grundskolans första utbildningsår. Kvalitet i skolan är ett högt prioriterat område i det nordiska skolsamarbetet. Ett projekt om utveckling av kvalitetsindikatorer har därför påbörjats och beräknas avslutas under 2003. Etableringen av den nya organisationen för det Nordiska skoldatanätet ODIN har även genomförts. Inom projektet ”A School for all” har även de nordiska länderna arbetat med att bidra till att alla elever i de baltiska länderna ges de främsta möjligheterna till utbildning.

Det nordiska folkbildnings- och vuxenundervisningssamarbetet (FOVU) har som uppgift att arbeta för förnyelse och utveckling på sitt område samt att utveckla samarbetet med Nordens närområden. Samarbetet under 2002 har, i likhet med föregående år, varit fokuserat på det livslånga lärandet. Bland annat har en konferens med ett internationellt fokus på temat genomförts. Vidare har FOVU genomfört en kartläggning av förhållandet vuxna och informations- och kommunikationsteknik samt utarbetat en studie om invandrades

integration och kompetensutveckling på arbetsmarknaden. En beskrivning av de nordiska ländernas vuxenundervisning har påbörjats. Det har också inletts ett arbete med syfte att få till stånd en ökad grad av samstämmighet mellan FOVU:s prioriteringar och dess stödordning.

Inom utbildningssektorn finns det en ledningsgrupp som har till uppgift att främja nordiskt samarbete inom högre utbildning samt utveckla och stärka den nordiska utbildningsgemenskapen (HÖGUT). Det webbaserade uppslagsverket NORDLIST (www.nordlist.net), syftande till att förbättra språkförståelsen inom högre utbildning i Norden, färdigställdes under 2002. Även arbetet med framtagandet av en nordisk-baltisk antagningsmanual för högre utbildning har initierats.

Forskningspolitiska rådet (FPR) är ministerrådets rådgivande organ för övergripande forskningspolitiska frågor. FPR ska främja nordiskt samarbete om forskning och forskarutbildning. Årligen avlägger FPR en rapport om de forskningsaktiviteter som finansierats över Nordiska ministerrådets budget samt ger ett förslag på nya initiativ till ministerrådet. År 2002 fokuserade FPR samarbetet på Nordiska Centres of Excellence (NCoE), nordisk forskarutbildning, nordiska forskningsprogram och en "Vitbok om att utbygga Norden till en internationellt ledande region för forskning och innovation". FPR har dessutom ett huvudansvar för arbetet med utvärdering av de nordiska forskningsinstitutionernas roll i det nordiska samarbetet i framtiden samt för utvecklingen av Nordiska Forskarutbildningsakademien (NorFA).

Ministerrådets språkpolitiska referensgrupp har till uppgift att stärka de nordiska språkens ställning. Uppmaningen att skapa sammanhang, synergi och helhet inom det nordiska språksamarbetet har beaktats i utvecklingsarbetet med de nordiska mobilitets- och stödordningarna och i samband med utredningen om Nordiska språkrådet och dess förhållande till den språkpolitiska referensgruppen. En konferens på temat "Språkpolitik i ett mångkulturellt Norden" har också genomförts samt i ljuset av tio forskarrapporter om de nordiska språken har rapporten "Engelska språket som hot och tillgång i Norden" om de nordiska språkens förhållande till det engelska språket utgivits.

IT-policygruppen bistår ministerrådet i IT-relaterade frågor. Under 2002 har policygruppen koncentrerat sitt arbete kring att undersöka möjligheterna till att etablera ett NORDUnet 3, ett utvecklingsprogram för avancerade Internetapplikationer och nätverkstjänster. Vidare har policygruppen studerat förutsättningarna för att stärka relationen mellan det nordiska samarbetet inom IT och det som görs på området inom Östersjörådet, den s.k. Northern eDimension.

Norden och Europa

De nordiska ministerrådsmötena tjänar sedan år tillbaka som fora för utbyte av information inför och efter ministrarnas deltagande i möten i Europeiska unionen. Informations- och erfarenhetsutbytet syftar till att identifiera möjliga nordiska perspektiv i förhållande till EU:s strategier

och projekt men också till att utröna möjligheterna att lägga ett nordiskt perspektiv på kommande EU-initiativ. Skr. 2002/03:90

Ministerrådet har bland annat under året haft en nordisk arbetsgrupp som har analyserat ländernas arbete med validering av realkompetens med sikte på att kvalificera ländernas insatser också i förhållande till EU:s arbete på området. I samarbete med de nordiska ländernas EU-programkontor har FOVU arrangerat ett seminarium för nordiska koordinatörer i EU:s Grundtvigprojekt, ett projekt som syftar till europeiskt samarbete inom vuxenutbildningsområdet.

Norden och dess närområden

Mot bakgrund av den nya närområdesstrategin för perioden 2003-2005, har utbildnings- och forskningsministrarna inlett arbetet med att utforma en handlingsplan för samarbetet med närområdet inom utbildnings- och forskningssektorn. Ett inslag är insatser för utbildning med inriktning på en hållbar utveckling.

Inom FOVU:s ansvarsområde har tre projekt avslutats under 2002: frivilligorganisationernas vuxenutbildningsprogram i Baltikum, vuxenpedagogik och inlärningsprogram för ryska NGO:s. Erfarenheterna från vuxenutbildningssatsningarna i Baltikum kommer att vidareföras i en ny satsning för frivilligorganisationer inom vuxenutbildning i nordvästra Ryssland.

3.3 Miljö

Det nordiska samarbetet inom miljöområdet styrs av miljöhandlingsprogrammet för perioden 2001-2004 och i tillämpliga delar av strategin för hållbar utveckling i Norden.

En indikatorrapport om hållbar utveckling förelåg vid toppmötet i Johannesburg. Nordiska ministerrådet har tillsatt en särskild förhandlingsgrupp som ska revidera strategin för hållbar utveckling.

Miljöhandlingsprogrammet ska följas upp i nära samarbete med arbetsgrupperna för hav- och luft, kemikalier, natur friluftsliv och kultur, miljöövervakning och data, jord, skog och fiske, produkter och avfall, produktorienterad miljöstrategi, ekonomi, klimat och genom genresursrådet. Under år 2003 tas beslut om hur nästa program ska utformas.

Sveriges ordförandeprogram för miljösektorn fokuserar på närområdet och miljöteknik. En konferens om nordiskt samarbete om miljöteknik ska hållas. Miljöministrarna förväntas anta en nordisk deklARATION om miljöfrågorna i Nordliga dimensionen på ett möte i augusti. Detta möte kommer att hållas i direkt samband med miljöministermöten i Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. Närområdesfrågorna kommer att behandlas separat på varje miljöministermöte under året. Det finns också planer på att bjuda in Estland, Lettland och Litauen att delta i möte med ämbetsmannakommittén. EU-frågorna kommer att behandlas mer

selektivt och fokuserat än tidigare och fördjupade diskussioner ska hållas på miljöministermötena. Det gäller bl.a. inom områdena Nordliga dimensionen, hållbar utveckling, bekämpningsmedel, kvicksilver och EU:s marina strategi.

På mötena under året diskuterade miljöministrarna framförallt EU-frågor: sjätte miljöhandlingsprogrammet, strategin för hållbar utveckling, sektorsstrategierna och integration av miljöfrågor i andra sektorer, EU:s utvidgning och Nordliga dimensionen, EU-förberedelserna inför Johannesburgtoppmötet, klimatfrågor och ratificering av Kyotoprotokollet, kemikaliestrategin, integrerad produktpolicy, genmodifierade organismer samt gränsvärden för dioxiner i fisk.

Övriga internationella frågor har framförallt varit världstoppmötet i Johannesburg om hållbar utveckling, Nordsjökonferensen och Östersjösamarbetet, finansieringsfrågor relaterade till Ryssland och Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) samt förberedelser inför Kiev-konferensen inom ramen för det pan-europeiska miljösamarbetet.

Nordiska rådets natur- och miljöpris för år 2002 utdelades på Nordiska rådets session i Helsingfors i oktober till Arne Naess för hans särskilda insatser för och kritiska reflexioner om den moderna människans villkor och samhällets förhållande till naturen.

3.4 Energi

Målet med det nordiska energisamarbetet är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och bärkraftig energiförsörjning. Energiresurserna bör användas på ett effektivt sätt för att stärka sysselsättningen och ekonomin samtidigt som man tar miljöhänsyn. Vid sitt årliga möte godkände de nordiska energiministrarna ett ministerrådsförslag om det framtida nordiska energipolitiska samarbetet. I enlighet med förslaget ska prioriterade kärnområden för de närmaste åren vara den öppna elmarknaden, klimatpolitiska frågor samt samarbete i Östersjöregionen och med Nordens närområden.

Samarbetet inom Norden

Arbetet med utvecklingen av den nordiska elmarknaden liksom samarbetet i klimatfrågor har haft fortsatt hög prioritet under år 2002.

Elsamarbetet mellan de nordiska länderna har bedrivits under lång tid och är unikt både i ett europeiskt och i ett globalt perspektiv. En gemensam nordisk elmarknad har vuxit fram genom en stegvis utvecklingsprocess. Ett prioriterat område för elsamarbetet är den långsiktiga försörjningstryggheten där hantering av effektbalansen och flaskhalsproblem liksom behovet av gemensamma nätinvesteringar utgör viktiga delar. Integrationen mellan länderna har stärkts genom ett tätare samarbete inom Nordiska ministerrådet och mellan de systemansvariga.

Klimatfrågan är en viktig del av det nordiska energisamarbetet och har i första hand inriktats på studier av kostnader för åtgärder och

förutsättningar för gemensamt genomförande av åtgärder, särskilt i de baltiska staterna, mot klimatförändring. Klimatgruppen för energi- och miljöområdena har under de senaste åren arbetat med bl.a. gröna certifikat och förutsättningarna för en gemensam marknad för handel med utsläppsrätter. Under 2002 har arbetet med att etablera Östersjöregionen till ett testområde för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer intensifierats. Energiministerna i Östersjöländerna beslutade i november att etablera regionen som försöksområde för flexibla mekanismer med fortsatt kapacitetsuppbyggnad, regelutveckling, erfarenhetsutbyte och även med genomförande av konkreta investeringsprojekt som syfte. Vidare beslöt de nordiska energiministerna att etablera en investeringsfond för klimatprojekt i Östersjöregionen.

Under det nordiska energiforskningsprogrammets programperiod 1999-2002 genomfördes omfattande arbete för att utveckla verksamheten mot ett ökat fokus på problemlösning inom områden av stor nordisk betydelse när det gäller utvecklingen av ekonomiskt och ekologiskt hållbar energiteknik. Förberedelsearbetet är i full gång för att möjliggöra en effektiv start på den nya programperioden som sträcker sig från 2003 till 2006.

Norden och Europa

Aktuella energifrågor inom EU och EES utgör numera en stående punkt på dagordningen vid nordiska möten på ministernivå. Förutom frågor om energimarknaderna och energipolitik gäller det även frågor om den inre marknaden, klimat och miljö som är betydelsefulla för energiområdet.

Norden och dess närområden

Regionalt energipolitiskt samarbete är ett av de prioriterade kärnområdena. En särskild regional energi arbetsgrupp ansvarar för att bygga upp det nordiska samarbetets relationer till Ryssland, de baltiska staterna, Polen och Tyskland. Vid sitt möte i Vilnius 2002 bekräftade Östersjöländernas energiministrar sin vilja att fortsätta och intensifiera samarbetet inom det regionala energisamarbetet Baltic Sea Regional Energy Co-operation (BASREC). De nordiska länderna har huvudsakligen finansierat samarbetet men under 2002 har delfinansiering erhållits från EG-kommissionens SYNERGY-program.

År 2000 träffades en överenskommelse mellan Nordiska ministerrådet och Baltiska ministerrådet om samarbete rörande utvecklingen av en gemensam baltisk elmarknad, erfarenhetsutbyte och finansiering av de baltiska samarbetskontoren.

3.5 Näringspolitiskt samarbete

Det övergripande målet för det nordiska samarbetet på det näringspolitiska området är att bidra till att främja näringslivets konkurrenskraft och på detta sätt skapa goda villkor för tillväxt och sysselsättning.

Samarbetet koncentreras till aktuella näringspolitiska problemställningar i de nordiska länderna, främst på områden där ett samarbete kan ge nordisk nytta utöver vad enskilda nationella insatser kan ge. En stor del av det nordiska näringspolitiska samarbetet är inriktat på att utreda gemensamma problem och möjligheter samt att utbyta erfarenheter och synpunkter beträffande frågor av gemensamt intresse. Liksom föregående år har under 2002 stor vikt fästs vid de små och medelstora företagen.

Aktiviteterna under året har fokuserats främst kring följande områden:

- fortsatta insatser för att förbättra den nordiska konkurrenskraften i syfte att skapa goda villkor för tillväxt, sysselsättning och välfärd,
- att säkra och vidareutveckla det nordiska samarbetet avseende elektronisk handel och andra näringspolitiskt relaterade IT-frågor,
- att säkra och vidareutveckla det nordiska samarbetet på turistområdet,
- att säkra och vidareutveckla det nordiska samarbetet avseende en strategi för hållbar utveckling inom näringslivssektorn.

Den för ämbetsmannakommittéerna näringspolitik och konsumentpolitik gemensamma arbetsgruppen för elektronisk handel och IT-frågor fick vid det gemensamma närings- och konsumentministermötet i april 2002 bl.a. i uppgift att ta fram en gemensam nordisk strategi för elektronisk handel. Under året har arbetsgruppen inlett arbetet med strategin, vilken planeras att slutföras under det svenska ordförandeskapet. Under 2002 har även ett projekt kring framgångskriterier för Internethandel genomförts. Ett projekt om betalningslösningar vid elektronisk handel ur ett nordiskt perspektiv har också påbörjats och kommer att slutföras under det svenska ordförandeskapet. Tidigare, pågående och eventuellt ytterligare nya projekt kommer att samlas i den nordiska strategin för elektronisk handel.

Vid näringsministermötet i april år 2002 beslutades att resta problemställningar i rapporten "Ny Nordisk Dagsorden" ska följas upp och koordinering med sektorer säkras. Detta gäller särskilt frågor som rör den inre marknaden i Norden och samarbetet för att ta bort gränshinder.

Ministrarna har också beslutat att förslag och idéer ska tas fram för att stärka och synliggöra det nordiska innovationsarbetet samt att en överenskommelse om arbetsordning för nordiskt informationsutbyte om regelförenkling med relation till näringssektorn bör tas fram.

Vidare ska arbetsgruppen för turism i förlängningen av arbetet med strategin för en hållbar turismutveckling utarbeta en självständig strategi för hållbar turismutveckling i Arktis.

Skr. 2002/03:90

Svenskt ordförandeskap år 2003

Det svenska ordförandeskapet för 2003 prioriterar åtgärder för att eliminera gränshinder på näringslivsområdet. Utgångspunkt för arbetet är tidigare gjorda nationella analyser samt de målsättningar om gränshinder som presenteras i "Nordiskt Näringspolitiskt Samarbetsprogram 2002-2005" och "Ny Nordisk Dagsorden".

Målsättningen är att Norden ska kunna utvecklas till en intimt sammanflätad "hemmabasmiljö" där kunskap, innovationer, kapital och möjligheter till deltagande i allehanda strategiska nätverk kan flöda fritt.

En konferens om innovationssystem anordnas gemensamt av det svenska ordförandeskapet och Nordisk Industrifond. Resultatet från konferensen är tänkt att leda till stärkt nordiskt samarbete för en konkurrenskraftig miljö för företagsutveckling genom innovationssystem. Under perioden kan detta samarbete ge förutsättningar för utvecklingen av en gemensam innovationspolitik för en integrerad nordisk kunskapsmarknad. Miljöaspekter på innovationsverksamhet kommer särskilt att beaktas.

Det svenska ordförandeskapet anordnar också en konferens om entreprenörskap och regelförenkling i syfte att stärka den nordiska konkurrenskraften på detta område samt en konferens om företagens erfarenheter av gränshinder i Norden.

3.6 Informationsteknik

Nordiska ministerrådet för IT-frågor antog i oktober 2002 en strategi- och handlingsplan för 2002-2004. Planen har fem fokusområden:

- Ett informationssamhälle för alla
- Indikatorer för och riktmärkning av informationssamhället
- Elektronisk förvaltning
- Bredband och digitalt innehåll
- IT-säkerhet och tillit

I syfte att förverkliga strategi- och handlingsplanen har ämbetsmannakommittén för IT-frågor tagit initiativ till flera projekt (bredbandsstudie, språkteknologikutveckling samt digitala signaturer).

Det svenska ordförandeskapet prioriterar främst att:

- initiera ett projekt kring informationssäkerhet (mer specifikt inom interoperabilitet mellan digitala signaturer i Norden och Östersjöområdet),
- verka för att ta tillvara synergier mellan det nordiska IT-samarbetet och den nordliga e-dimensionen.

Det överordnade målet för det nordiska regionalpolitiska samarbetet är att understödja de nordiska ländernas nationella regionalpolitik genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Arbetet har under 2002 genomförts i enlighet med samarbetsprogrammet för regionalpolitik för perioden 2001- 2005. Programmet innebär en ökad inriktning mot erfarenhets- och kunskapsutveckling samt mot förbättrad målstyrning och uppföljning.

Samarbetet mellan regioner har sin tyngdpunkt i medfinansiering av projekt inom EG:s olika Interregprogram. Samarbetet har fortsatt varit den budgetmässigt högst prioriterade verksamheten. Interreg syftar till att stärka samarbetet över nationsgränserna och stimulera den ekonomiska utvecklingen i regionerna.

Vid en konferens som Nordiska ministerrådet stod för i Litauen år 2001 togs initiativ till att skapa ett nätverk mellan de nordiska länderna och de baltiska staterna i syfte att bl.a. koordinera dessa länders kommande medlemskap i EU. Samarbetet har fortsatt under 2002 och inom nätverket har bildats en styrgrupp med representanter från de nordiska ministerierna som arbetar med EG:s strukturfonder.

Under året har, under Nordregios (Nordiska institutet för regional forskning) ledning, även ett flertal möten hållits inom den regionalpolitiska seminarieserien *Nordisk verkstad för regionalpolitik*, som initierades 2001 och som syftar dels till att fördjupa den gemensamma kunskapen om förnyelseprocesser inom de nordiska ländernas nationella regionala politik, dels till att bredda samarbetet och involvera fler yngre handläggare i de olika länderna.

En konferens i Skottland i mars 2001, inom ramen för det Nordisk-skotska regionalpolitiska samarbetet, resulterade i ett gemensamt handlingsprogram. Förberedelser pågår för den konferens med deltagare från de nordiska länderna och Skottland som planeras till september 2003.

Arbetsgruppen för samordning av EU-frågor har haft en omfattande verksamhet. Frågor om konsekvenser av EU:s utvidgning har varit av särskilt intresse i sammanhanget.

3.8 Jord- och skogsbruk

Samarbetet inom Norden

Verksamheten inom området jord- och skogsbruk bedrivs inom ramen för handlingsprogrammet för jord- och skogsbrukssamarbete 2001-2004. Handlingsprogrammet baseras på visionen om en målinriktad och resurseffektiv nordisk samverkan som bidrar till att konkretisera och förverkliga hållbar utveckling inom de areella näringarna. Stor vikt läggs vid att samarbetet ska vara politiskt relevant. Handlingsprogrammet operationaliserar de målsättningar som lagts fast i strategin för ett

hållbart Norden. Handlingsprogrammets betoning på "hållbarhet" verkar som en länk mellan de fem prioriterade insatsområdena jordbruk, skogsbruk, genetiska resurser och biologisk mångfald, livsmedelssäkerhet samt landsbygdsutveckling.

Det nya ministerrådet för sektorerna fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel, som inrättades under år 2001 har haft sitt första möte under året. De tre sektorerna under ministerrådet arbetar med många gemensamma frågor och fortsätter att vidareutveckla sina samarbetsformer.

I det nordiska samarbetet för jord- och skogsbruksfrågor spelar bevarandet av de genetiska resurserna en central roll och över hälften av jord- och skogsbrukssektorns budget satsas på detta område. Frågan om rättigheter och tillträde till det genetiska materialet i de nordiska genbankerna är, mot bakgrund av pågående internationella förhandlingar, en starkt prioriterad fråga. Som en uppföljning av förhandlingarna har ett antal konklusioner om de genetiska resurserna antagits av ministrarna. Ministrarna var överens om att genetiska resurser som bevaras av Nordiska genbanken (NGB) betraktas som gemensamt nordiskt material som är fritt tillgängligt och att dessa står under offentlig förvaltning och kontroll under förutsättning av att inga juridiska hinder föreligger. Arbetet med att analysera och föreslå åtgärder för bevarande av och tillträde till de genetiska resurserna fortsätter. Nordiska genbanken för husdjur (NGH) har bl.a. lagt ner ett stort arbete på informations spridning dels genom olika informationsblad, dels genom en ny hemsida om husdjursgenetiska resurser.

Frågan om ökad livsmedelssäkerhet har varit högt prioriterad under året. Ett tvärsektoriellt samarbete har bedrivits tillsammans med sektorerna för fiske, livsmedel, konsument och miljö. En beskrivning av arbetet görs nedan under avsnittet om livsmedel.

Vad gäller skogssidan har utbytet av erfarenheter beträffande den internationella skogspolitiken fortsatt och länderna har haft ett nära samarbete inför och vid olika internationella möten om skogsfrågor. En ministerdeklaration som understryker vikten av fortsatt nordiskt samarbete i internationella sammanhang har antagits. Deklarationen betonar också några för de nordiska länderna viktiga frågor i den internationella skogspolitiken, främst det nationella ansvaret för hållbart nyttjande av resurser inom skogsområdet och värdet av en tydlig sammanhållen nationell skogspolitik. Dessutom betonas behovet av att arbeta för samverkan och samsyn inom alla de olika globala och regionala fora som behandlar skogsfrågor.

Sektorn har antagit en handlingsplan för jämställdhetsfrågor. Jämställdhetsplanen väntas öka medvetenheten om köns- och jämställdhetsfrågor i det nordiska jord- och skogsbrukssamarbetet. Resultat förväntas också vad gäller integrering av jämställdhet i aktuella jord- och skogsbrukspolitiska frågor samt rörande kunskapsöverföring.

Stor vikt har också lagts vid att etablera nordiskt samarbete för forskning och utbildning inom de areella näringarna. Planerna på ett nordiskt forsknings- och utbildningsrum för jord- och skogsbrukssektorn, med utgångspunkten i ett öst-västligt perspektiv

utifrån de faktiska växtzonerna i stället för det nationella nord-sydliga, är långt framskridna och vissa konkreta modellområden utpekade som lämpliga för ett nordiskt samarbete.

Skr. 2002/03:90

Norden och dess närområden

En nordisk-baltisk arbetsgrupp har arbetat med för sektorn angelägna frågor kring hållbar landsbygdsutveckling, däribland frågor som säkra livsmedel, skogs- och jordbruksproduktion. Ett nordiskt-baltiskt-ryskt ministermöte under temat livsmedelssäkerhet planeras äga rum hösten 2003. Genom det nya ministerrådet har även sektorerna för livsmedel och fiske inkluderats i arbetet.

Ett samarbete kring växtgenetiska resurser har bedrivits inom ramen för NGB:s verksamhet. NGB har under året fortsatt sitt arbete i närområdet vilket bidragit till att närområdesländerna kunnat ta sitt ansvar för att följa konventionen om biologisk mångfald trots en svår ekonomisk situation. Kring de husdjursgenetiska resurserna har ett motsvarande samarbete inletts och detta förväntas också ge positiva samordningsresultat i bevarandet av inhemska husdjursraser.

3.9 Fiskerisamarbete

Samarbetet inom Norden

Verksamheten inom fiskeområdet under år 2002 har haft sin utgångspunkt i såväl handlingsprogrammet för det nordiska fiskerisamarbetet 2001-2004 som strategin för hållbar utveckling i Norden. Verksamhetens tyngdpunkt inom miljö- och hållbarhetsområdet har under året breddats och inriktats mot livsmedelsfrågor som livsmedelssäkerhet och livsmedelskvalitet. Det nordiska arbetet utgår ifrån hållbarhetsstrategin, som lyfter fram såväl ett hållbart nyttjande av naturresurserna som konsumentens roll och deras rätt till sund och säker mat. Den nya verksamhetsinriktningen har tydligt präglat arbetet i arbetsgrupperna om miljö- och fiskesamarbete samt fiskeriforskningen.

Även ämbetsmannakommitténs verksamhet har under året förändrats mot livsmedelssäkerhet och frågor av betydelse för det gemensamma ministerrådet för sektorerna fiske, jord- och skogsbruk.

En central fråga har varit den gemensamma satsningen inom informationsområdet om hållbar utveckling och utnyttjande av havets resurser samt hur de marina resurserna förvaltas i Norden. En förbättrad information ökar medvetenhet, deltagande samt nytänkande inom fiskesektorn. Bland aktiviteterna kan nämnas det populärvetenskapliga nyhetsbrevet Nordfiskeri samt nya faktabroschyrer om nordiskt fiske och om hur vetenskapliga råd utarbetas av Internationella havsforsknings-rådet (ICES). Vidare finns numera alla forskningsrapporter tillgängliga via ministerrådets hemsida www.norden.org/fisk. Fiskerisamarbetet har under året initierat

nätverksbyggande mellan forskare, förvaltare och producenter och man planerar att utveckla nätverkskonferenser och en Internetbaserad nyhetsportal.

Skr. 2002/03:90

Det tvärsektoriella samarbetet med såväl livsmedelssektorn som miljösektorn har bedrivits inom en rad projekt. Inom livsmedelsområdet har man anordnat seminarier om vibriobakterier i fisk och om spårbarhet i färsk fisk. Inom miljöområdet har en rad projekt initierats som syftar till att minska fiskets miljöeffekter samt bifångster. Ett seminarium om ekosystembaserad fiskeriförvaltning har anordnats.

Norden och Europa

Under året har reformeringen av den gemensamma fiskeripolitiken stått i fokus. Ett högprioriterat område såväl politiskt som i projektverksamheten har varit ett hållbart nyttjande av fiskresurserna. Särskild uppmärksamhet har ägnats det selektiva fisket, minimeringen av bifångster i fiskredskap och skyddet av unga fiskbestånd. Det nordiska projektet har resulterat i en film som kommer att visas i svensk TV. Verksamheten har även omfattat seminarier för forskare och förvaltare om problematiken med att fångad fisk slängs överbord samt om miljöaspekterna i den gemensamma fiskeripolitiken. Samarbetet har vidare fått en ny inriktning inom det fiskeriekonomiska området. Under året har en konferens anordnats om fiskeriekonomi.

Livsmedelssäkerheten har under året varit mycket aktuell, bl.a. genom de dioxinbeslut som tagits på EU-nivå. Debatten har fokuserats såväl på konsumentssäkerhet och riskhantering som på beslutets konsekvenser för den nordiska fiskerinäringen. Det nordiska arbetet med miljömärkning av vildfångad fisk har även under detta år avvaktat utvecklingen på såväl nationell som europeisk nivå.

Norden och dess närområden

Inom närområdessamarbetet med inriktning på Atlanten och Östersjön hölls i juni 2002 ett fiske- och miljöministermöte på Färöarna om vikten av att samverka, att utveckla miljövänligt fiske och att skydda området mot föroreningar. I enlighet med deklarationen kommer ett ministermöte att hållas under 2003 i syfte att stärka regional samordning inom områdena miljö- och hållbar utveckling av marina levande resurser i Nordostatlanten.

Fiskesektorn deltar även i förberedelsearbetet inför det nordisk-baltisk-ryska ministermötet om livsmedelssäkerhet, som planeras till hösten 2003.

3.10 Livsmedelsområdet

Grunden för aktiviteterna finns i handlingsprogrammet för det nordiska livsmedelssamarbetet t.o.m. år 2004. Samarbetet mellan de ämbetsmannakommittéer som hanterar frågor i kedjan från "jord/fjord till bord" har ökat i och med att frågorna nu hanteras av ett gemensamt ministerråd. Arbetet bedrivs både i nätverk och i tvärsektoriella grupper och till de prioriterade frågorna hör t.ex. stöd till utvecklingen i Nordens närområden, zoonosbekämpning och näringsriktig kost. Ämbetsmannakommittéerna för konsumentfrågor och livsmedelsfrågor bedriver ett tvärsektoriellt samarbete som bl.a. resulterat i en rapport om genteknologi i livsmedelsproduktion.

Vid ministerrådet, som ägde rum på Grönland i augusti, antogs den s.k. Grönlandsdeklarationen, som slår fast viktiga principer för ett ökat enigt nordiskt agerande i internationella fora. Genom att arbeta med ett antal modelltema försöker kommittéerna förbättra koordineringen i viktiga frågor, både på EU- och på den internationella dagordningen. De valda modelltemana är zoonoser, spårbarhet, akrylamid, modernisering av köttkontrollen samt dioxiner. En annan viktig slutsats i deklarationen är uppdraget från regeringarna till ämbetsmannakommittéerna att arbeta fram metoder för att öka konsumenternas inflytande på livsmedelsområdet. Deklarationen är framtagen inom projektgruppen för ökad livsmedelssäkerhet i Norden, vars mandat upphörde i december, men vars initiativ kommer att följas upp av det svenska ordförandeskapet.

3.11 Bygg- och bostadssamarbetet

En ny handlingsplan för bygg- och bostadssamarbetet för perioden 2002-2005 antogs år 2001. Den fokuserar främst på fyra områden: det bostadssociala, hållbar utveckling av bygg- och bostadssektorn, stadspolitik samt närområdet.

Det bostadssociala området, som prioriteras högt i samarbetet, fortsätter arbetet kring de mest utsatta personernas bostadssituation i samhället. En konferens hölls under året på temat "Goda bostäder för alla – kommunernas arbete med svaga hushåll".

Stadspolitiken har som utgångspunkt för samarbetet de mindre väl fungerande bostadsområdena och därtill hörande bostadssociala problem. På det senare området riktas intresset mer mot ett bredare stadspolitiskt perspektiv som lokalisering av företag, privat-offentliga partnerskap, bekämpande av kriminalitet, tillgång till bostäder av olika upplåtelseform m.m.

Arbetet med hållbar utveckling av bygg- och bostadssektorn har inriktats på bl.a. erfarenhetsutbyte kring hållbar arkitektur, ekologiska

byggmaterial och energisparande installationer samt frågor kring effektivisering av bygglovshandlingen.

Skr. 2002/03:90

Inom närområdessamarbetet genomfördes under året ett nordiskt-baltiskt seminarium om bostads- och byggpolitik. Seminariet diskuterade underhåll inom byggsektorn samt de baltiska staternas behov av och önskemål om samarbete inom byggsektorn. Fördjupade kontakter knöts och diskussioner om eventuellt framtida samarbete/projekt kring främst kommunernas roll och bostadsstöd påbörjades.

Under ordförandeåret avser Sverige att initiera ett ökat utbyte inom byggområdet mellan de nordiska länderna och de baltiska länderna, i syfte att gynna konkurrensen på byggmarknaderna.

3.12 Transport och infrastruktur

Transport

Målsättningen för det nordiska samarbetet på transportområdet är att lyfta fram viktiga och aktuella transportpolitiska frågor samt att understödja politiska diskussioner och främja informationsutbytet i ministerråden. Arbetet sker i enlighet med handlingsplanen för samarbetet inom transportområdet för åren 2001-2003, och utförs i huvudsak i arbetsgrupper. Som en följd av olyckan med oljetankfartyget Prestige utanför den spanska kusten i november 2002 har det nordiska samarbetet för att finna åtgärder som minskar riskerna med den ökande trafiken med oljefartyg på Östersjön intensifierats.

För att stimulera till en bättre samordning av användandet av de olika transportslagen samarbetar man nordiskt med informationsteknik i trafiken (transporttelematik). Under året har samarbetsprojekt inom områdena transportslagsövergripande reseplaneringssystem samt transportinformatik och samhälle avslutats.

Temagruppen för bärkraftig mobilitet är en tvärssektoriell grupp som finansieras gemensamt av ämbetsmannakommittén för transportfrågor och ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Gruppen ska stödja arbetet med miljöfrågor i transportsektorn. Under 2002 har gruppen genomfört ett seminarium om miljödifferentierade vägavgifter. Två konsultstudier har även genomförts. I en studie har EU-kommissionens mål om en frysning av nuvarande förhållande av användandet av olika transportslag analyserats ur ett nordiskt perspektiv. Den andra studien har analyserat de ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenserna av en snabbare förnyelse av den svenska fordonsparken. Därutöver har gruppen haft ett värdefullt erfarenhetsutbyte, framför allt i EU-relaterade frågor.

Vidare kan nämnas att den designtävling, ämnad att stimulera utvecklingen mot ett resande med moderna krav på tillgänglighet, förbättrad livskvalitet och samhällsekonomiskt ansvarstagande, som Nordiska Handikappolitiska Rådet i samarbete med de nordiska

transportministerierna tog initiativet till år 2001, avgjordes under förra året och vanns av danska formgivare.

Skr. 2002/03:90

Inom sektorn bedriver man ett trafiksäkerhetsprojekt som riktar in sig mot Nordens närområden i Baltikum och Ryssland. Genom projektet erbjuds andra länder kring Östersjön information, kunskap baserad på erfarenheter och praxis samt senaste forskningsresultat om trafiksäkerheten.

Ett av de viktigaste projekten under 2002 var trafiksäkerhetsdagar i Vilnius. Trafiksäkerhetsinstruktioner på ryska som utarbetades under 2000 – 2001 har spridits i Ryssland samt diskuterats vid ett seminarium i St. Petersburg i september. Den ryska trafiksäkerhetshandboken presenterades vid samma seminarium och distribuerades såväl i Ryssland som i andra länder med ryskspråkig befolkning.

Det skandinaviska luftfartssamarbetet mellan Sverige, Norge och Danmark har fortsatt under året. Aktuella frågor har varit koordinering av luftfartspolitiska frågor och samordning i samband med bilaterala luftfartsförhandlingar med länder utanför EES.

Infrastruktur

Under år 2002 har Sverige för andra året i rad varit ordförande i den nationella styrgruppen för Barents Pan-European Transport Area (BEATA). Övriga länder inom samarbetet är Finland, Norge och Ryssland. Även EU-kommissionen deltar. Åtta regioner i de nordligaste delarna av de nordiska länderna och numera fem regioner i nordvästra Ryssland samarbetar i syfte att förbättra transportmöjligheterna dem emellan. BEATA:s styrgrupp har under året haft ett möte. Under år 2002 har kunskap om de enskilda ländernas och regionernas prioriterade infrastruktursatsningar sammanställts. I slutet av 2002 beviljades finansiering av EU inom ramen för INTERREG III för ett projekt om utveckling av infrastruktur för effektiva transporter inom Barentsområdet samt en bättre koppling mellan ländernas planering.

Sveriges och Norges regeringar har under 2002 enats om villkoren för en ny fast förbindelse på väg E6 över riksgränsen och Idefjorden. I augusti 2002 undertecknades avtalet om den nya Svinesundsförbindelsen. Byggnadsarbetena påbörjades under 2002. Kostnaden för Svinesunds-förbindelsen är beräknad till 785 miljoner kronor och delas med Norge. Förbindelsen ska finansieras med avgifter som tas ut av trafikanterna.

3.13 Ekonomi och finanspolitik

Det ekonomiska läget och den ekonomiska politiken har fortsatt varit ett centralt tema i dialogen mellan de nordiska finans- och ekonomiministrarna under år 2002. Samtalen om centrala frågor i den ekonomiska politiken har – liksom tidigare år – utgjort ett värdefullt element i det nordiska ekonomiska samarbetet.

Arbetet med att avlägsna gränshinder mellan de nordiska länderna utgör en viktig uppgift för det nordiska ekonomiska samarbetet. Från sektorn avgavs ett remissvar på den s.k. Norrback-rapporten under 2002. Uppföljningsarbetet fortsätter under 2003.

Skattefrågor, inte minst frågor rörande skattekonkurrens, utgör ett viktigt område i sektorns verksamhet. Den informationsordning angående planerade skatteåtgärder som etablerades 2001 har visat sig vara ett viktigt instrument i det nordiska skattesamarbetet. Inom ramen för sektorsarbetet har under 2002 en enkät genomförts i syfte att kartlägga skattekonstulterers rådgivning till bl. a. utländska företag om fördelar och nackdelar med etablering i respektive nordiskt land. Arbetet med att följa upp frågor rörande skattekonkurrens i Norden fortsätter under 2003.

Tre projekt som initierats inom sektorn under de senaste åren, nämligen ”Den framtida finansieringen av de nordiska välfärdsstaterna”, ”Effektivisering av den offentliga sektorn” samt ”Den nya ekonomin och de nordiska länderna”, har slutförts under 2002. Som ett led i uppföljningen av dessa centrala och viktiga projekt ägde ett seminarium rum i Stockholm i februari 2003. De rekommendationer och åtgärdsförslag som framkommit i rapporterna och vid seminariet ska följas upp av finansministrarna under våren 2003.

Ett projekt rörande integrering av könsperspektiv i de nordiska budgetarna har initierats under 2002. Projektet ska följas upp under 2003.

Arbetet med ett nordiskt avtal om indrivningssamarbete avrapporterades till finansministrarna hösten 2002. Arbetet fortsätter under 2003 med sikte på att ett avtal om indrivningssamarbete ska skrivas under före årets slut. Avtalet syftar till att täcka områden - i huvudsak utanför själva skatteområdet - som hittills inte varit föremål för information och samarbete mellan de nordiska länderna, bl.a. verkställighet av trafikböter och trafikavgifter för utländska trafikanter.

I det nordiska ekonomiska samarbetet med närområdet utgör Nordiska investeringsbanken (NIB) i Helsingfors ett viktigt instrument. I juni 2002 fattade finansministrarna ett beslut om att utöka ramen för bankens s.k. miljöinvesteringsslån (MIL) från 100 till 300 miljoner euro. Härmed skapades en viktig förutsättning för NIB att, i samarbete med andra internationella finansieringsinstitut, delta i den nordliga dimensionens miljöpartnerskap, (NDEP). Bankens verksamhet har i ökad utsträckning riktats mot länderna i närområdet. Viss utlåning till detta område har även inlemmats i den ordinarie utlåningen. En utredning av bankens kapitalstruktur har påbörjats under år 2002 för att utreda och föreslå åtgärder i syfte att skapa en mer enhetlig, bankmässig garanti- och kapitalstruktur i NIB. En rapport om detta utredningsarbete, inklusive förslag till åtgärder, planeras bli färdigställd under våren 2003. Rapporten ska behandlas av finansministrarna under 2003.

Mot bakgrund av den ökade integrationen av värdepappersmarknaderna inleddes 1998 ett nordiskt och nordiskt-baltiskt myndighetssamarbete avseende värdepappersmarknadsfrågor. Arbetet har gett en rad värdefulla resultat. Denna verksamhet fortsätter år 2003.

Till följd av EU-frågornas stora och i många fall ökande betydelse och i takt med att EU:s medlemskrets vidgas har ett nordiskt samarbete i EU-sammanhang blivit alltmer betydelsefullt. En ordning för systematiskt samråd och samarbete om EU-frågor på det ekonomiska och finansiella området har implementerats under 2002. Skattefrågor, finansmarknads-frågor samt frågor som behandlas inom ramen för det s.k. konventet har prioriterats i detta sammanhang.

Under 2002 har ett arbete med att se över förutsättningarna för ett nordiskt samarbete rörande EU-reglerna beträffande regionalt stöd initierats av det norska ordförandeskapet. Detta arbete fortsätter 2003.

3.14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Allmänt

Samarbetsprogrammet för sektorn trädde i kraft 2001 och gäller under perioden 2001-2004. Programmets huvudmål innefattar frågor om full sysselsättning, avskaffande av gränshinder, trygghet i arbetsmiljön och arbetslivet samt frågor som gäller den nordiska välfärdsmodellen. Samarbetet med arbetsmarknadens parter är en prioriterad uppgift i ministerrådets arbete. Vid ministermötet i oktober var även arbetsmarknadens parter inbjudna till en temadiskussion om "Ett inkluderande arbetsliv i Norden".

Utvecklingen av arbetskraftens rörlighet i det gränsregionala samarbetet är ett centralt område för Ämbetsmannakommittén för arbetsmarknad och arbetsmiljö. Aktiviteter för att undanröja hinder för arbetskraftens rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden har fortsatt. Under Ämbetsmannakommittén för arbetsmarknad och arbetsmiljö sorterar ett antal utskott av vilka några nämns nedan.

Arbetsmarknadsutskottet

Utskottet för arbetsmarknad fick under år 2002 ett vidgat mandat. Utskottet ska ta initiativ till vidareutveckling av arbetsmarknadspolitik och arbeta med frågor kring den generella arbetsmarknadspolitik, arbetsmarknadsforskning samt modernisering av arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring. Man samarbetar även med Migrationsutskottet. Under perioden 2003-2004 ska utskottet stödja uppbyggnaden av ett nätverk för internordisk förmedling av arbetskraft. Den senare uppgiften sköttes tidigare av den så kallade kontaktgruppen under arbetsmarknadsutskottet. Tanken är nu att efter en uppbyggnadsperiod på två år ska nätverket kunna stå på egna ben med hjälp av medlemsländernas arbetsmarknadsverk. Under 2002 bidrog arbetsmarknadsutskottet till det underlag som togs fram till konferensen om "Inkluderande arbetsliv i Norden" som arrangerades i Oslo i augusti.

Arbetsmiljöutskottets verksamhet är främst inriktad på samordning av EU-frågor, samordning på standardiserings- och certifieringsområdet, löpande information om arbetsmiljömyndigheternas verksamhet, främjande av gemensamma projekt t.ex. marknadskontroll samt att bidra till gemensamma nordiska projekt på arbetsmiljöområdet, t.ex. när det gäller metoder, regler och standarder. Samarbetet med de baltiska staterna är en viktig uppgift. Arbetet grundar sig på den nordiska arbetsmiljökonventionen som antogs i juni 1989.

Bland de frågor som behandlats under 2002 kan särskilt följande nämnas:

- Bärkraftig utveckling i relation till arbetsmiljöfrågorna.
- Ett nordiskt marknadskontrollprojekt under 2002 och 2003.
- En nordisk arbetsmiljökonferens angående tillsynens roll när det gäller stress och andra organisatorisk-sociala frågor.

EU-koordineringsgruppen

Sedan år 1996 finns en särskild tjänstemannagrupp för samordning av EU- och EES-frågor, EU-koordineringsgruppen. Gruppens verksamhet styrs i huvudsak av dagordningen för EU:s formella rådsmöten. Verksamheten är inriktad på löpande information om rådsarbetet samt diskussion och samordning av nordiska synpunkter i EU-arbetet.

3.15 Socialpolitik och hälsovård

Samarbetet inom Norden

Samarbetet inom sektorn leds av ministerrådet för social- och hälsofrågor samt det tvärsektorieella ministerrådet för narkotikafrågor.

Till grund för regeringssamarbetet på social- och hälsovårdsområdet finns dels ett samarbetsprogram, dels ordförandeskapets prioriteringar. Samarbetet har till övervägande del skett inom sektorns institutioner och permanenta verksamhet i övrigt.

Den överordnade målsättningen för social- och hälsovårdssektorns samarbetsprogram för år 2001-2005 är att samarbetet ska medföra nytta för medborgarna i Norden. En viktig punkt på dagordningen för årets Nordiska ministerrådsmöte (social- och hälsoministrarna) var frågan om gränshinder och sektorns uppföljning av rapporten "Nordbors rättigheter". Vid mötet undertecknades också ett nordiskt avtal om hälsovårdsberedskap. Syftet med avtalet är att möjliggöra ett samarbete mellan hälso- och sjukvårdsmyndigheterna i de nordiska länderna för att öka förmågan att hantera kriser och katastrofer.

När det gäller gränshindersfrågor kommer det svenska ordförandeskapet under 2003 att arbeta för att den nordiska socialförsäkringsgruppen systematiskt identifierar och lokaliserar

problemområden inom socialförsäkringssystemen och arbetar för en lösning av dessa. Dessutom kommer insatserna för utbildning, information och samverkan på socialförsäkringsområdet att öka.

Skr. 2002/03:90

Norden och Europa

Aktuella EU/EES-frågor är stående dagordningspunkter vid möten inom sektorn. Samråd sker även inom institutionerna. Samarbetet i löpande frågor sker i allmänhet genom direkta kontakter mellan länderna. Under 2003 kommer Sverige att ta initiativ till informella samrådsmöten på tjänstemannanivå med syfte att stärka de informella kontakterna mellan våra länder. Det svenska ordförandeskapet kommer även att samordna de nordiska aktiviteterna i anslutning till FN:s ministermöte om narkotika våren 2003 samt inför Pompidougruppens ministermöte hösten 2003.

Norden och dess närområden

De nordiska ministrarna med ansvar för narkotikafrågor antog i november 2002 en strategi för narkotikasektorns samarbete i Nordens närområden för åren 2003-2005. Sverige kommer under 2003 att fullfölja och utveckla detta arbete.

Den särskilda grupp som arbetar med närområdessamarbetet inom social- och hälsosektorn har under året fortsatt de omfattande satsningarna på det nordiska smittskyddsprojektet samt på Nordiska hälsovårdshögskolans utbildningsarbete i området. Under året har man fortsatt genomförandet av handlingsplanen för utsatta barn och unga i närområdet. I detta arbete är Nordiska ministerrådets informationskontor viktiga aktörer. Under 2003 kommer Sverige även att beakta funktionshinderad situation i syfte att minska institutionsboendet och öka delaktigheten i samhällslivet. Vidare kommer Sverige att arbeta för ett förbättrat samarbete och informationsutbyte mellan de olika nationella, regionala och internationella aktörerna i närområdet.

3.16 Konsumentpolitik

Allmänt

De nordiska länderna har en likartad syn på konsumentpolitiken och en likartad konsumentskyddslagstiftning. Samarbetet inom ramen för konsumentpolitiken präglas i hög grad av att alla länderna är knutna till EU:s inre marknad.

Inom konsumentsektorn finns tre styrgrupper: ekonomi och informations-, juridiska- samt produktstyrgruppen. Konsumentfrågor behandlas även i flera tvärssektoriella grupper, bl.a. tillsammans med livsmedels-, närings- och miljösektorn. Det tvärssektoriella arbetet ses

som ett viktigt komplement till konsumentsektorns egna arbete. Knuten till sektorn finns också en forskningskoordinator och Nordiska miljömärkningsnämnden som ansvarar för det nordiska miljömärkningssystemet Svanen. Inom ramen för konsumentsektorn samarbetar även Konsumentombudsmännen och de olika tvistlösningsorganen.

Ett handlingsprogram gäller på konsumentområdet t.o.m. 2004. Programmet omfattar det nordiska samarbetets tre huvudområden: Samarbetet i Norden, Norden och Europa samt Norden och närområdena.

Den nordiska konsumentpolitikens viktigaste mål är att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning, främja rätten till information och undervisning, möjliggöra för konsumenterna att organisera sig för att skydda sina intressen samt att ta tillvara möjligheterna till hälsa och säkerhet inom ramen för ett ekonomiskt system som bygger på en bärkraftig utveckling. Frågor som särskilt prioriteras under perioden är konsumentaspekter på livsmedel, finansiella tjänster, konsumtion och miljö, nödvändighetstjänster, IT och konsumentforskning.

Under 2003 påbörjas arbetet med ett nytt handlingsprogram i dialog med bl.a. Nordiska rådets Medborgar- och konsumentutskott och med folkrörelser som arbetar med konsumentfrågor.

Samarbetet inom Norden

Vid det nordiska konsumentministermötet i april 2002 antogs en tiopunktsstrategi för att öka konsumenternas inflytande i standardiseringen. Strategin syftar till att bidra till säkrare produkter på marknaden. I sektorn har arbetet med att följa upp strategin påbörjats. Strategin togs fram av en projektgrupp på uppdrag av konsumentministrarna.

Vid sitt gemensamma möte i april 2002 fortsatte konsument- och näringsministrarna föregående års diskussion rörande IT och e-handel. Problemet med att konsumenterna har en låg tilltro till handel över Internet kvarstår och som ett led i arbetet att öka konsumentskyddet vid gränsöverskridande handel över Internet beslutade ministrarna att en gemensam e-handelsstrategi ska tas fram. Strategin syftar till att stärka konsumenterna och öka deras förtroende för handel över Internet.

Arbetet med att förbättra och utveckla den *nordiska miljömärkningen Svanen* fortsätter. Frågan diskuterades bl.a. vid konsumentministrarnas möte. Enighet har nåtts i diskussionen rörande beslutsprocesserna för kriterieutveckling och ett beslut väntas under våren 2003. Diskussionerna rörande organiseringen av Svanen, Nordiska miljömärkningsnämnden och de nationella organen fortsätter i en arbetsgrupp. Organisationsfrågan planeras att tas upp av konsumentministrarna 2003.

En gemensam nordisk databas för konsumentforskare har tagits i bruk under 2002. Databasen syftar till att förenkla kommunikationen mellan

Norden och Europa

I takt med att EU-samarbetet har fått en större betydelse har också det nordiska samarbetet fått en tydligare politisk inriktning.

Amsterdamfördraget har gett konsumentpolitiken en starkare politisk ställning inom EU, som innebär att konsumentskyddet ska tillgodoses vid utformningen och genomförandet av övrig politik inom unionen.

Utvecklingen inom EU med avseende på konsumentskydd bevakas i en av styrgrupperna. Dialog sker också vad gäller genomförandet och tillämpningen av olika gemenskapsdirektiv, t.ex. diskuterar en informell nordisk arbetsgrupp genomförandet av produktsäkerhetsdirektivet. Vid konsumentministrarnas möte 2002 diskuterades bl.a. kommissionens grönbok om konsumentskydd i den Europeiska unionen.

Informella seminarier har också arrangerats, bl.a. rörande förslaget om ett nytt konsumentkreditdirektiv. Andra frågor som bereds samnordiskt är utomrättslig tvistlösning i EU, konsumentkraven på genomförandet av EG-direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och analys av fördelarna och nackdelarna av en reglering av marknadsrätten i EU.

De nordiska laboratorerna, som inom ramen för konsumentpolitiken arbetar med varuprovningar, har fortsatt sitt samarbete rörande metodutveckling. Resultaten används för att vidareutveckla EG-direktiv om t.ex. energimärkning av spisar.

Norden och dess närområden

Samarbetet med närområdena blir allt viktigare. Arbetet inom konsumentområdet ligger i linje med den övergripande målsättningen för närområdessamarbetet. Konsumentpolitiken är ett viktigt instrument i utvecklingen av en fri marknad.

Mot bakgrund av den nya Närområdesstrategi som Nordiska rådet antog i november 2001, har konsumentsektorns Närområdesgrupp påbörjat arbetet med en sektorsstrategi. Strategin diskuterades vid konsumentministrarnas möte 2002 och väntas antas under 2003.

Under 2002 har arbetet främst varit koncentrerat till kunskapsutbyte bl.a. genom studiebesök vid Konsumentverket. Ett viktigt projekt som genomförts rör utvecklingen av läroplaner i konsumentundervisning för grundskolan i de baltiska länderna. Vidare har en redovisning av hur Konsumentverket arbetar med hushållsekonomisk rådgivning översatts till ryska. Man har också förberett ett flertal seminarier som ska äga rum under 2003.

3.17 Jämställdhet

Under det årliga nordiska ministermötet behandlades den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor, ett programförslag till ett nordiskt forskningsprogram "Den nordiska mannen?" och jämställdhetssektorns informationsstrategi och sektorns nya hemsida. Mötesdeltagarna deltog i det nordiska seminariet om "Likestilling mellom kvinner og menn i ett flerkulturellt Norden".

Under år 2002 har olika arbetsgrupper varit verksamma på följande områden: män och jämställdhet, handel med kvinnor, likalön, nordiskt-baltiskt samarbete samt nordisk-baltisk kampanj mot handel med kvinnor

Tvärsektoriellt samarbete

Samarbetet med arbetsmarknadssektorn för att utarbeta ett förslag till ett likalönsprojekt har fortsatt under året. Samarbetet med finanssektorn har resulterat i att den nordiska arbetsgruppen presenterade ett nordiskt projektförslag om integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i nordisk finanspolitik.

Under 2002 genomfördes en gemensam informationskampanj mot kvinnohandel samtidigt i de nordiska och baltiska länderna. Kampanjen delfinansierades av Nordiska ministerrådet och involverade både jämställdhets- och justitiesektorerna. Den leddes av en projekt-koordinator från Sverige. De gemensamma aktiviteterna bestod i tre seminarier, ett i var och en av de baltiska ländernas huvudstäder. På det första seminariet diskuterades bl.a. mediernas roll i förmedling av information om handel med kvinnor. Det andra seminariet hade temat "Protection and Support of Victims of Trafficking in Women". På den avslutande konferensen diskuterades åtgärder för framtiden och FN-protokollet. Rapport från kampanjen kommer 2003.

Under året har det anordnats ytterligare en rad konferenser och seminarier på olika jämställdhetsteman.

3.18 Lagstiftningssamarbete

Nytt samarbetsprogram och ny handlingsplan

Vid det nordiska justitieministermötet i juni 2002 antog ministrarna ett nytt, överordnat samarbetsprogram för lagstiftningsområdet. Programmet avses vara vägledande för samarbetet fram till år 2005.

Samarbetsprogrammet kompletteras med årliga handlingsplaner som utarbetas med utgångspunkt från de olika fackområdenas betydelse för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Planen anger därvid nya priori-

terade initiativ och inriktningen på det löpande samarbetet under det kommande verksamhetsåret. Handlingsplanen för 2003 anger sju särskilt prioriterade områden. Vissa av dessa har främst relevans för lagstiftningsarbetet inom Norden, medan andra är betydelsefulla för samarbetet med närområdena och inom EU/EES.

Rättssäkerhetsaspekter vid bekämpning av terrorism

Även inom ramen för det nordiska samarbetet finns det anledning att behandla frågor om rättssamhällets kamp mot terrorism. Vid sitt möte år 2002 beslutade de nordiska justitieministrarna därför att inrätta en gemensam arbetsgrupp med huvudsaklig uppgift att se närmare på frågan hur rättssäkerheten och respekten för mänskliga rättigheter bäst kan tillgodoses i den nationella och internationella kampen mot terrorism. Bakgrunden till initiativet var de nordiska ministrarnas i många stycken gemensamma erfarenheter av det hittillsvarande arbetet med internationella överenskommelser och nationell lagstiftning på området. Dessa erfarenheter hade tydligt visat att den angelägna kampen mot terrorism samtidigt reser många frågor om den enskildes rättssäkerhet och grundläggande fri- och rättigheter.

Arbetsgruppen ska bl.a. kartlägga de rättsliga åtgärder som vidtagits i de nordiska länderna för att bekämpa terrorism och därvid peka på centrala likheter och skillnader. Mot bakgrund av detta arbete ska gruppen därefter identifiera dels de frågeställningar som uppkommit under lagstiftningsarbetet i de olika länderna, dels de hänsyn och värderingar som typiskt sett kan förväntas göra sig gällande i det framtida arbetet med rättsliga åtgärder mot terrorism. Det ska slutligen vara arbetsgruppens uppgift att visa hur man på bästa sätt – och utan att eftersätta samhällsskyddet – kan få lagstiftningen på detta område att tillgodose den enskildes rättssäkerhet och fri- och rättigheter. Arbetet ska redovisas senast i maj 2004.

Den nordiska familjerätten

Inom det civilrättsliga samarbetet bör särskilt det familjerättsliga området nämnas. En nordisk expertgrupp för familjerätt arbetar sedan många år med gemensamma nordiska frågor. Vidare pågår ett ambitiöst vetenskapligt projekt som bl.a. syftar till att kartlägga de viktigaste skillnaderna mellan de nordiska ländernas lagstiftning på det familjerättsliga området och på grundval av detta undersöka möjligheterna till viss harmonisering. Resultatet väntas under år 2003 presenteras i tre separata böcker. Sedan år 2001 pågår dessutom en flerårig, jämförande studie av regelsystemen på barn- och föräldraområdet i Australien, Kanada och Storbritannien respektive de nordiska länderna. Studien ska beskriva för- och nackdelar med dessa främmande rättsordningars regler och jämföra dem med regleringen av motsvarande rättsinstitut i de nordiska länderna.

Inom ramen för det nordiska samarbetet inom justitiesektorn har brottslighet med rasistiska förtecken behandlats i olika sammanhang. Den särskilda arbetsgrupp som tidigare inrättats av ministrarna slutförde sitt arbete under året. Gruppen har haft i uppgift att se över hur det polisiära och rättsliga samarbetet i Norden fungerar på detta område, om några hinder för samarbetet kan identifieras och om samarbetet på något sätt behöver eller kan underlättas. Arbetsgruppens rapport publiceras under år 2003, varefter arbetet med att följa upp gruppens slutsatser kan inledas.

Även under år 2002 har tonvikt lagts vid bekämpningen av handel med kvinnor. Föregående års beslut av justitieministrarna – att verka för ett utökat och intensifierat gränsöverskridande polissamarbete i syfte att bekämpa sådan handel samt att främja ett tätare informationsutbyte om planerade lagstiftningsinitiativ på området – har därvid varit ledstjärnan för arbetet. Vidare har justitieministrarna anslutit sig till och följt den av jämställdhetsministrarna initierade nordisk-baltiska informationskampanjen mot handel med kvinnor.

Samarbetet med de baltiska länderna, som har sitt ursprung i det nordisk-baltiska justitieministermötet år 1999, har fortsatt under året. Planeringen av 2003 års nordisk-baltiska justitieministermöte, som skall hållas under svenskt ordförandeskap, har inletts.

Utöver de särskilt angivna prioriterade områdena samarbetar de nordiska ländernas justitiedepartement löpande inom en rad områden t.ex. gällande straffprocessrätt, civilprocessrätt, offentlighetsfrågor, EU/EES-frågor, sjö rätt, varumärkes- och mönsterrätt, civilrättsligt konsumentskydd, ersättningsrätt, sexuellt missbruk av barn, ungdomsbrottslighet, brottsförebyggande frågor och IT-lagstiftning.

Nordiskt samarbete sker normalt när det pågår arbete med någon rättsakt inom EU/EES. Bland annat diskuteras hur de nordiska ståndpunkterna ska samordnas. När en rättsakt antagits sker också i regel samarbete på genomförandestadiet.

3.19 Migrations- och flyktingpolitiska frågor

Det nordiska regeringssamarbetet inom det migrations- och flyktingpolitiska området sker utanför Nordiska ministerrådets ram. Ordförandeskapet följer en annan turordning och under 2002 har Danmark varit ordförande.

De nordiska regeringarna samarbetar i asyl- och migrationsfrågor i den s.k. nordiska samrådsgruppen på hög nivå för flyktingfrågor (NSHF). Arbetet i NSHF bedrivs genom ett årligt ministermöte, ordinarie möten på statssekreterarnivå och genom särskilt tillsatta arbetsgrupper. Representanter för FN:s flyktingkommissarie, UNHCR, samt International Organization for Migration (IOM) har deltagit i samarbetet. Likaså har Nordiska ministerrådet haft en representant närvarande.

Förutom allmänt utbyte av information har NSHF under 2002 framförallt diskuterat integrationsfrågor och då särskilt åtgärder för att öka invandrarnas tillgänglighet på arbetsmarknaden samt kommunernas ansvar för att upprätta individuella introduktionsprogram. Övriga frågor som har lyfts fram har varit problematiken kring verkställigheter, återvändande och tolkning av flyktingbegreppet.

Inom ramen för arbetsgrupperna har man utbytt information och diskuterat frågeställningar kring vidarebosättning, återvändande, arbetskraftsinvandring, gemensamma EU- och Schengenrelaterade frågor, pågående bilaterala projekt i Baltikum samt en utvidgning av aktiviteter gentemot Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Det praktiska arbetet i det gemensamma nordiska projektet för återvändande av äldre till Bosnien har fortsatt.

Nordiska utlänningsutskottet, som är utlänningsmyndigheternas motsvarighet till NSHF, har under året haft två möten. Utskottets primära ansvar är att övervaka tillämpningen av den nordiska passkontroll-överenskommelsen. Vid mötena utbyts bl.a. information om det praktiska Schengensamarbetet, pass- och viseringsfrågor samt asylfrågor. Frågor som diskuterats under året är bl.a. sambandet mellan Schengeninträdet och ett ökat antal asylsökande samt en förbättrad och jämförbar statistik på utlänningsområdet mellan de nordiska länderna. Sverige företräds i utskottet av Migrationsverket.

3.20 Ungdomsfrågor

Allmänt

Det nordiska samarbetet kring ungdomsfrågor bereds inom ramen för Nordiska ungdomskommittén, som lyder under kulturministrarna. Nordiska ungdomskommittén är ministerrådets rådgivande och koordinerande organ i nordiska och internationella barn- och ungdomspolitiska frågor. Kommittén består av representanter för såväl myndigheter som ungdomsorganisationer. Under 2002 tillkom en representant för det samiska ungdomsrådet som observatör i kommittén. Nordiska ungdomskommittén har bl. a. till uppgift att fördela stöd till ungdomars nordiska samarbete, att koordinera den nordiska ungdomsforskningen och att följa upp arbetet med barn- och ungdomspolitiska frågor inom alla ministerrådets sektorer. Nordiska ministerrådets budget för nordiskt ungdomssamarbete uppgick under 2002 till cirka sex miljoner danska kronor.

Samarbetet inom Norden

En av de viktigaste uppgifterna inom ungdomsområdet är bidragsgivning till ungdomsorganisationernas nordiska nätverk och till olika ungdomsprojekt. Under året fick 66 projekt stöd med cirka 2,6 miljoner danska kronor. Sammanlagt 49 organisationer fick organisationsstöd

med cirka 1,6 miljoner danska kronor för sin nordiska verksamhet. Kommittén har sedan början av 1990-talet finansierat en tjänst för att koordinera den nordiska ungdomsforskningen. Den nuvarande forskningskoordinatören fortsatte under året sitt arbete med att utveckla det nordiska forskarnätverket och med att sammanställa en årsbok om livssituationen för unga personer i glesbygdsområden i Norden. Vid Nordiska ungdomskommitténs möte i november 2002 beslutades att koordinationsfunktionen ska utvärderas under början av 2003.

Sedan juni 2001 styrs det nordiska samarbetet på det barn- och ungdomspolitiska området av en tvärssektoriell handlingsplan "Norden in i ett nytt årtusende, tvärssektoriell handlingsplan för barn- och ungdomspolitiskt samarbete 2001-2005". I handlingsplanen fastställs sex prioriterade områden: 1) Barn och ungas deltagande och inflytande, 2) barn och ungas egna kulturyttringar och stärkande av en nordisk identitet, 3) ungdomars rätt till självständighet, 4) jämställdhet mellan generationer, kön och regioner, 5) främjande av en uthållig utveckling, tolerans och mångfald samt 6) fokus på särskilt utsatta barn och ungdomar. Vidare fastslås att samtliga sektorer inom ministerrådet har ett ansvar för det nordiska samarbetet på barn- och ungdomsområdet. Under 2002 pågick arbete för att göra handlingsplanen mer känd och för att stärka implementeringen av densamma. Detta arbete kommer att vara fortsatt högt prioriterat under det svenska ordförandeskapet i ministerrådet 2003. Tematiskt prioriterade ordförandelandet Norge under 2002 frågor rörande integration och inflytande. Sverige kommer att fortsätta detta arbete och bl. a. anordna en större konferens i oktober 2003 om ungas integration och inflytande i samhällslivet.

Norden och dess närområden

Samverkan och samarbete med andra ungdomspolitiska samsamarbetsstrukturer i närområdet är prioriterat av Nordiska ungdomskommittén. För perioden 2003-2005 har ungdomskommittén 500.000 DKK i projektstöd för samarbete mellan ungdomsorganisationer i Norden och i närområdena. Under 2003 kommer kommittén att bjuda in representanter för olika ungdomssamarbetsstrukturer i norra Europa, på både departements- och ungdomsorganisationsnivå, till ett möte för erfarenhetsutbyte och samverkan.

3.21 Säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete

Det nordiska regeringssamarbetet inom det säkerhets- och försvarspolitiska området sker utanför Nordiska ministerrådets ram. Sedan år 1997 diskuteras säkerhetspolitiska frågor vid Nordiska rådets sessioner. Det tar sig uttryck i bl.a. att de nordiska utrikesministrarna respektive de nordiska försvarsministrarna lämnar gemensamma redogörelser vid sessionerna och deltar i debatten. I redogörelsen för 2002 berördes bl.a. det nordiska samarbetets ökade relevans på

säkerhets- och försvarsområdet mot bakgrund av förändrade hotbilder samt den dynamik och bredd som präglar samarbetet. Oavsett de nordiska ländernas olika val av säkerhetspolitiska lösningar, finns en rad samarbetsområden såväl bilateralt, som multilateralt. Av särskild betydelse är det utvidgade samarbetet med övriga länder kring Östersjön – särskilt Estland, Lettland och Litauen.

Fredsfrämjande verksamhet

De nordiska länderna samarbetar i de fredsfrämjande insatserna på Västra Balkan och i Afghanistan. I Kosovo ingår Sverige, Norge och Finland i samma brigadområde (Multinational Brigade Centre). Samma tre länder samordnar även sitt logistikstöd via en gemensam logistikorganisation utanför Skopje i Makedonien.

Ett intensivt arbete har genomförts under 2002 för att Finland ska kunna överta ansvaret efter Storbritannien för den multinationella brigaden med ansvar för de centrala delarna av Kosovo i maj 2003. Den fortsatta planeringen är inriktad mot att Sverige sedan tar över ledningsansvaret för brigaden efter Finland sex månader senare.

I Bosnien-Hercegovina har Sverige, Finland och Danmark arbetat med civil-militär samverkan inom en nordisk-polsk stridsgrupp. Efter det att den nordisk-polska stridsgruppen upplösts och mängden relevanta militära uppgifter minskat valde Sverige – liksom Finland och Danmark - att avsluta insatsen i december 2002. De nordiska länderna bedriver dock fortsatt samarbete inom ramen för en samnordisk underrättelsecell i Sarajevo.

Efter det att Sverige ändrat inriktning på sitt bidrag till den multinationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan från underrättelseuppgifter till civil-militär samverkan, inleddes ett nära samarbete med Finland. Inledningsvis samordnades de bägge ländernas logistikstöd på plats i Afghanistan och därefter även själva huvudverksamheten civil-militär samverkan. Svensk och finsk personal arbetar i integrerade grupper med att identifiera projekt till stöd för ett positivt förhållande mellan civilbefolkningen och den multinationella styrkan.

Fortsatt arbete har genomförts inom Nordcaps (*Nordic Coordinated Arrangement for military Peace Support*) med att få en multinationell krishanteringsstyrka, upp till en brigads storlek, operativ vid halvårsskiftet 2003. Ett samarbete har inletts mellan Nordcaps och Storbritannien om möjligheten att stödja varandra i samband med fredsfrämjande truppinsatser. Samarbetet tar utgångspunkt i det *Letter of Intent* som undertecknades av försvarsministrarna från länderna i Nordcaps-kretsen och Storbritannien i samband med ett försvarsministermöte i april 2002.

Fortsatt samordning inom Nordcaps har genomförts angående de nordiska bidragen till den multinationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan. Samordningen genomförs främst vid en gemensam

transportledning vid Gardemoens flygplats utanför Oslo och omfattar främst logistik och flygtransporter.

Skr. 2002/03:90

Efterhand som Nato:s planer för omstrukturering och reducering av krishanteringsstyrkorna på Balkan blir kända kommer fortsatta sonderingar att genomföras för att klarlägga ytterligare möjligheter till nordisk samordning.

Övningar inom ramen för PFF

Sedan 1997 genomförs övningsserien Nordic Peace inom ramen för Partnerskap för fred, med roterande värdskap mellan Norge, Sverige, Finland och Danmark. Övningarna syftar till att vidareutveckla de nordiska ländernas samarbete på det fredsfrämjande området och att utveckla förmågan att utföra fredsfrämjande insatser med multinationella förband. Sommaren 2002 genomfördes den årliga övningen Nordic Peace i Mälardalen och på Östersjön med fokus på civil-militär samverkan vid fredsfrämjande operationer. Nordic Peace 2003 avses genomföras i Finland. För närvarande pågår en översyn inom ramen för Nordcaps av det nordiska övningssamarbetets utveckling.

Inom ramen för Partnerskap för fred har Sverige engagerat sig mycket i frågor kring modellering och simulering. Sverige betraktar simulering som mycket betydelsefullt för utveckling av förmåga till fredsfrämjande operationer och har därför utvecklat övningsserien Viking. Viking-övningarna är datorunderstödda stabstjänstövningar som genomförs i andan av PFF. Nästa övning genomförs under senhösten 2003 och innebär att den multinationella krishanteringsstyrkan på upp till en brigads storlek kommer att övas.

Säkerhetsfrämjande samarbete med Estland, Lettland och Litauen

Sveriges omfattande säkerhetsfrämjande samarbete med främst Estland, Lettland och Litauen – samt med Ryssland och Ukraina – är ett centralt element i vår Östersjöpolitik. Vissa insatser har även gjorts i Polen. Detta arbete bidrar till Sveriges och hela Östersjöregionens säkerhet. Det säkerhetsfrämjande samarbetet omfattar såväl civila som militära insatser, och inkluderar såväl kunskapsöverföring som materielöverföring. Givarländerna koordinerar sina insatser till stöd för Estlands, Lettlands och Litauens arbete med att utveckla sin nationella försvarsförmåga inom ramen för en särskild multilateral grupp, BALTSEA. Det är en svensk strävan att vårt samarbete med Estland, Lettland och Litauen utvecklas till ett nära och brett grannlandssamarbete, av liknande karaktär som det samarbete vi har med Finland, Norge och Danmark.

Östersjösamarbete i försvarsmiljöfrågor

De svenska försvarsmiljöprojekten i framför allt Estland, Lettland och Litauen, men även Ryssland fortsätter och utvecklas. Ambitionen är att

utvidga samarbetet till Ukraina. Projekten finansieras genom det säkerhetsfrämjande stödet och genomförs på regeringens uppdrag av främst Försvarsmakten och Totalförsvarets forskningsinstitut.

I augusti 2002 anordnade Lettland tillsammans med bl.a. Sverige en PFF-konferens på expertnivån i Riga om försvarsmiljösamarbete i Östersjöregionen. Vid konferensen deltog representanter för ett femtontal stater, bl.a. Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Ryssland, Storbritannien, Sverige, Tyskland och USA. Mötet enades om att utveckla försvarsmiljösamarbetet i regionen och att utarbeta en Östersjöstrategi, det s.k. Riga-initiativet. Ett informellt sekretariat bildades. Detta ska till nästa möte i Litauen hösten 2003 utarbeta fortsatta underlag för samarbetet. Sekretariatet leds av Sverige och i övrigt ingår representanter för Estland, Lettland och Litauen.

Det nordiska försvarsmiljösamarbetet, som har sin grund i en handlingsplan från 1997, bedrivs i en begränsad omfattning. De nordiska försvarsdepartementen diskuterar att inordna den del av sitt försvarsmiljösamarbete som avser samarbete i Östersjöregionen, i Riga-initiativet.

Försvarsmateriel

Verksamheten inom det nordiska försvarsmaterielsamarbetet har på senare år ökat såväl inom det gemensamma samarbetet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige som Sveriges bilaterala samarbete mellan dessa länder. För närvarande är ett flertal arbetsgrupper verksamma. Sedan några år pågår ett samarbete om en gemensam anskaffning av ubåtar, det s.k. Vikingprojektet. Under året har Norge meddelat att man lämnar samarbetet den 30 juni 2003 och fortsätter som observatör i projektet. Under 2001 beslutade Finland, Norge och Sverige att anskaffa samma typ av helikopter (NH90). De tre länderna fortsätter nu samarbetet inom helikopterprojektet med i huvudsak underhålls- och utbildningsfrågor.

Försvarsindustrier i länderna har också ökat sitt samarbete under senare år. Ett avtal om stöd för industrisamarbete inom försvarsmaterielområdet undertecknades under 2001 och godkändes av riksdagen i december 2001. Avtalet trädde i kraft i november 2002.

Flerårigt nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram

Under år 2002 har arbetet med det nordiska säkerhetspolitiska forskningsprogrammet fortsatt. En översyn av programmet har inletts för att bedöma dess utvecklingsmöjligheter efter att det pågående projektet löper ut i mars 2005. Syftet med programmet är att öka nätverksbyggande mellan nordiska forskare.

Civilt samarbete

Sedan slutet av 90-talet sker årligen erfarenhetsutbyte om utvecklingen/reformarbete på det civila beredskapsområdet mellan Försvarsdepartementet, Justi- och politidepartementet i Norge och Inrikesdepartementet/Beredskapsstyrelsen i Danmark. I enlighet med vad regeringen uttalar i försvarsbeslutspropositionen är behovet av utveckling av samarbetet med de nordiska länderna inom ramen för civil krishantering stort. Målet är att öka erfarenhetsutbytet inom området civil krishantering. Planerade åtgärder är bl.a. fortsatta kontakter med Försvarsdepartementets motsvarande organ på departemental nivå i de nordiska länderna samt genomförande av regelbundna möten med de nordiska motsvarande organen.

Sedan början av 70-talet bedrivs ett formaliserat samarbete inom ramen för Köpenhamnsavtalet för att bekämpa förorening av havet genom olja eller andra skadliga ämnen. Arbetet bedrivs dels i en arbetsgrupp, dels vid ett årligen återkommande plenum. Samarbetet har även en operativ sida där staterna förbundit sig att bistå varandra i händelse av en större olycka i den marina miljön.

NORDRED är ett räddningstjänstsamarbete mellan de nordiska länderna. Syftet med samarbetet är att på olika sätt främja samverkan på området mellan medlemsländerna, både för att utveckla räddningstjänsten men också genom en operativ samverkan i akuta räddningssituationer. Som grund för samarbetet finns ett särskilt ramavtal. En kontaktgrupp med representanter för respektive länder träffas regelbundet för erfarenhetsutbyte. Som stöd för samverkan mellan länderna, framförallt i det operativa räddningsarbetet, finns en särskild handbok som redovisar medlemsländernas räddningsorgan och hur man vid olika behov av resurser från något av de andra medlemsländerna ska rekvirera sådana resurser. Ordförandeskapet roterar mellan medlemsländerna och under 2002-2003 är det Danmark som driver arbetet.

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars 2003.

Närvarande: Statsminister Persson, ordförande, och statsråden Ulvskog, Lindh, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson, J.O., Sommestad, Lund, Nykvist, Andnor, Nuder, Johansson, Hallengren, Björklund

Föredragande: Statsrådet Berit Andnor

Regeringen beslutar skrivelse 2002/03:90 Nordiskt samarbete 2002